

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Број: 004265836 2025 10520 016
000 427 015
23. октобар 2025. године
Кнеза Милоша 20
Београд

На основу члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18 – др. закон), доносим

О Б Ј А Ш Њ Е Њ Е **у вези са Смерницама за нефинансијско извештавање у Србији**

Законом о рачуноводству („Службени гласник РС“, број 73/19 и 44/21-др. закон, у даљем тексту: Закон) се уређују обвезници примене овог закона, разврставање правних лица и предузетника, организација рачуноводства, рачуноводствене исправе и врсте пословних књига, услови и начин вођења пословних књига, Регистар пружалаца рачуноводствених услуга, признавање и вредновање позиција у финансијским извештајима, састављање, достављање и јавно објављивање финансијских извештаја, годишњег извештаја о пословању, извештаја о корпоративном управљању, извештаји о плаћањима ауторитетима власти и нефинансијско извештавање, Регистар финансијских извештаја, Национална комисија за рачуноводство и надзор над спровођењем одредби овог закона.

Одредбама члана 37. став 1. Закона прописано је да су обвезници нефинансијског извештавања велика правна лица која су друштва од јавног интереса и која на датум биланса прелазе критеријум просечног броја од 500 запослених током пословне године. Друштва од јавног интереса, у великој групи, која на датум биланса стања на консолидованој основи премашују критеријум просечног броја од 500 запослених у току претходне пословне године, у обавези су да консолидовани нефинансијски извештај укључе у консолидовани годишњи извештај.

Правно лице у годишњи извештај о пословању укључује нефинансијски извештај који садржи информације неопходне за разумевање развоја, пословних резултата и положаја правног лица, као и резултата његових активности које се односе минимум на заштиту животне средине, социјална и кадровска питања, поштовање људских права, борбу против корупције и питања у вези са подмићивањем, укључујући:

- 1) кратак опис пословног модела правног лица;
- 2) опис политика правног лица у вези са тим питањима, укључујући поступке основне анализе која се спроводи;
- 3) резултате тих мера;
- 4) основне ризике повезане са тим питањима који се односе на пословање правног лица, укључујући, кад је то релевантно и нужно, његове пословне односе, производе или услуге који могу

проузроковати негативне резултате на тим подручјима, као и начин на који правно лице управља тим ризицима;

5) нефинансијске кључне показатеље успешности важне за одређено пословање.

Законом није изричито прецизирано да ли нефинансијски извештаји треба да се приказују у посебном делу у оквиру годишњег извештаја или нефинансијске информације могу да се објављују у целом документу. У пракси се могу видети различити приступи у погледу тога где се нефинансијске информације налазе.

Један од приоритета Министарства финансија је прелазак на “зелену агенду”, чиме је обухваћено и објављивање значајног Оквирног документа за издавање зелених обвезница 2021. године, као и развој тржишта капитала, за који су добре ESG праксе и нефинансијско извештавање од суштинског значаја. Нефинансијско (ESG) извештавање, посебно на тржиштима у развоју попут Србије, може помоћи компанијама, односно предузећима која учествују - или размишљају о учешћу - на тржиштима капитала - да испуне све већи број захтева везаних за ESG потребних за листирање на берзи. Самим тим, нефинансијско (ESG) извештавање такође се сматра важним алатом за подршку зеленој транзицији и привлачењу капитала.

С тим у вези, Смернице за нефинансијско извештавање у Србији, које су саставни део овог Објашњења, представљају значајан корак у јачању квалитета нефинансијског извештавања, транспарентности и корпоративне одговорности у привреди.

ПРВИ ПОТПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ И МИНИСТАР

 Сениша Мали

СМЕРНИЦЕ ЗА НЕФИНАНСИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ У СРБИЈИ

Садржај

Садржај	1
Табеле и графикони	3
ПРЕДГОВОР	5
ПРИПРЕМА СМЕРНИЦА	6
АКРОНИМИ	7
УВОД	8
А. Циљ смерница	8
В. Шта је корпоративна одрживост	10
С. Зашто је одрживо пословање важно за компаније	11
Д. Одрживост у контексту Србије	12
Е. Обелодањивање и транспарентност	14
Ф. Увођење Смерница за нефинансијско извештавање	16
ДЕО I. МЕНАѢМЕНТ И УПРАВЉАЊЕ ОДРЖИВОШЋУ	24
А. Управљање одрживошћу	24
В. Стратегија	27
С. Управљање утицајима, ризицима и приликама	29
Д. Показатељи и циљеви	32
ДЕО II. ПРОЦЕНА МАТЕРИЈАЛНОСТИ	34
А. Концепт двоструке материјалности	35
В. Поступак процене материјалности	37
С. Анализа узводног и низводног дела ланца вредности	38
Д. Методе процене материјалности	39
Е. Обелодањивање о методи процене материјалности	40
ДЕО III. ИЗВЕШТАВАЊЕ О МАТЕРИЈАЛНИМ ПИТАЊИМА ОДРЖИВОСТИ	42
А. Општа питања одрживости	43
В. Секторска питања одрживости	54
С. Извештавање о одрживости за мала и средња предузећа (МСП)	56
ДЕО IV. ПРИКАЗ ИНФОРМАЦИЈА О ОДРЖИВОСТИ	58

A.	Квалитет информација _____	58
B.	Уверавање о нефинансијским информацијама _____	59
C.	Формат / Учесталост _____	62

ПРИЛОЗИ	65
Прилог 1. Општа питања и показатељи о одрживости	65
Прилог 2. Секторска питања и показатељи о одрживости	67
Прилог 3. Извештавање о одрживости за МСП	76
Прилог 4. Упоредни преглед стандарда извештавања о одрживости	81
Прилог 5. Напредни алати за дигитално извештавање о одрживости	84
Прилог 6. Дијагностички извештај о праксама нефинансијског извештавања у области ESG-a – статистички подаци	86
Прилог 7. Дефиниције	87

Табеле и графикони

Табеле

Табела 1. Преглед структуре извештавања и садржаја (на основу ESRS-a)	19
Табела 2. Прогресивна матрица за извештавање о одрживости	21
Табела 3. Кључне области животне средине и примери политика, мера и показатеља	45
Табела 4. Кључне социјалне области и примери политика, мера и показатеља	48
Табела 5. Кључне области управљања и примери политика, мера и показатеља	52
Табела 6. Специфична питања за одабране секторе, стандарди одрживости SASB-a	55
Табела 7. Преглед добровољних стандарда извештавања за нелистирана МСП (VSME)	57
Табела 8. Пример структуре ESRS извештаја о одрживости	63

Графикони

Графикон 1. Концепт двоструке материјалности	36
Графикон 2. Праг материјалности потенцијалних утицаја (илустративни пример)	39
Графикон 3. Примери поступка процене материјалности	40

Међународни стандарди

Минимални захтеви за обелодањивање према ESRS – Политике и мере	31
Минимални захтеви за обелодањивање према ESRS – Циљеви	33

CSRD Европске уније – Уверавање	60
Међународни стандарди уверавања	61
ESRS 1 Општи захтеви	62

Добровољни стандарди извештавања о одрживости

Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Стратегија	28
Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Материјалност	41
Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Животна средина	46
Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Социјална питања	49
Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Управљање	53

ПРЕДГОВОР

Смернице за нефинансијско извештавање у Србији представљају значајан корак у јачању транспарентности и корпоративне одговорности у нашој привреди.

Одлука о изради ових Смерница заснива се на дијагностичком извештају који је спровела Међународна финансијска корпорација током 2021–2022. године, а који је обухватио репрезентативан узорак од 100 нефинансијских извештаја које су припремила велика предузећа. Дијагностика је показала да, иако предузећа препознају своје обавезе утврђене Законом о рачуноводству, многа извештавање посматрају као формалност и суочавају се са значајним изазовима у утврђивању информација које је потребно обелоданити. У студији је препоручен развој практичних смерница и јачање капацитета предузећа, регулатора и ревизора. Ове Смернице представљају директан одговор на те препоруке.

Смернице немају **обавезујући карактер**. Њихова основна сврха је да послуже као **практичан и флексибилан инструмент** који помаже предузећима да унапреде квалитет, јасноћу и релевантност својих обелодањивања, као и да се припреме за постепено усклађивање Србије са Директивом Европске уније о корпоративном извештавању о одрживости и Европским стандардима извештавања о одрживости. Обезбеђивањем сразмерних и поступних препорука — укључујући и матрицу напредовања — Смернице подржавају предузећа свих величина, од малих и средњих до компанија листираних на берзи, у развоју унутрашњих капацитета и јачању управљања, стратегије и управљања ризицима у области одрживости.

Овај документ осмишљен је као **мост између садашње добровољне праксе и обавезних захтева у будућности**. Поједностављујући сложене стандарде и представљајући их у српском контексту, Смернице омогућавају предузећима да се постепено прилагођавају, стичу искуство и интегришу одрживост у своје пословне моделе без непотребног оптерећења. Већа транспарентност у областима животне средине, социјалних питања и управљања (ESG) такође ће унапредити способност предузећа да приступе капиталу, имајући у виду да инвеститори и финансијске институције у све већој мери интегришу ESG факторе у своје одлуке.

Смернице су припремљене у блиској сарадњи са заинтересованим странама — укључујући предузећа, ревизоре, регулаторе и цивилно друштво. Њихово објављивање не представља завршетак, већ почетак ширег процеса изградње културе транспарентности, отпорности и стварања одрживе вредности у Србији.

Позивамо сва предузећа да ове Смернице користе као покретач јачања својих пракси извештавања и изградње поверења са инвеститорима, тржиштима и друштвом у целини.

ПРИПРЕМА СМЕРНИЦА

Смернице је припремило Министарство финансија Републике Србије у сарадњи са Групацијом Светске банке, у оквиру заједничке иницијативе Међународне банке за обнову и развој (IBRD) и Међународне финансијске корпорације (IFC), спроведене кроз заједнички Програм за тржишта капитала (JCAP), с циљем развоја домаћег тржишта капитала и финансирања развоја у земљама у развоју.

АКРОНИМИ

BELEX	Београдска берза
COSO	Комитет спонзорских организација Тредвеј комисије
CSRD	Директива о корпоративном извештавању о одрживости
EFRAG	Европска саветодавна група за финансијско извештавање
ESG	Животна средина, социјална питања и управљање
ESMS	Систем управљања животном средином и социјалним питањима
ESRS	Европски стандарди извештавања о одрживости
EU	Европска унија
FI	Финансијска институција
GHG	Гасови са ефектом стаклене баште
GRI	Глобална иницијатива за извештавање
GSSB	Одбор за стандарде глобалне одрживости
IAASB	Одбор за међународне стандарде ревизије и услуга уверавања
IBRD	Међународна банка за обнову и развој
IFC	Међународна финансијска корпорација
IFRS	Међународни стандарди финансијског извештавања
ISA	Међународни стандарди ревизије
ISAE	Међународни стандард ангажовања на основу којих се пружа уверавање
ISSA	Међународни стандарди изражавања уверавања о одрживости
AD	Акционарско друштво
KPI	Кључни показатељи учинка
NBS	Народна банка Србије
NFRD	Директива о нефинансијском извештавању
LCA	Анализа животног циклуса
DOO	Друштво са ограниченом одговорношћу
OPEX	Оперативни трошкови
JP	Јавно предузеће
PIE	Друштво од јавног интереса
SASB	Међународни одбор за стандарде одрживости
KHoV	Комисија за хартије од вредности Републике Србије
SDG	Циљеви одрживог развоја
SOE	Државна предузећа
MSP	Мала и средња предузећа
TCFD	Радна група за финансијска обелодањивања о климатска питања
TNFD	Радна група за финансијска обелодањивања о природи
VSME	Добровољни стандарди за извештавање о одрживости за мала и средња предузећа
WBG	Група Светске банке

УВОД

А. Циљ смерница

Циљ Смерница за нефинансијско извештавање (у даљем тексту: Смернице) је да пружи подршку предузећима у унапређењу квалитета, јасноће и релевантности обелодањивања о одрживости и нефинансијских информација. Ове Смернице представљају одговор на недостатке у квалитету извештавања који су утврђени током процена рађених на националном нивоу.

Према Закону о рачуноводству, велика друштва од јавног интереса (PIE)— дефинисана као она која на дан биланса стања запошљавају више од 500 лица— дужна су да обелодане нефинансијске информације које се односе на управљање и учинак у области животне средине, социјалних питања и управљања (ESG), укључујући стратегију и управљање ризицима.¹ Ова обавеза одражава усклађеност Србије са Директивом Европске уније о нефинансијском извештавању (NFRD).

Дијагностички извештај који је израдила Међународна финансијска корпорација (IFC) у периоду од 2021. до 2022. године² имао је за циљ да анализира праксе нефинансијског извештавања у Србији. Извештај је обухватио репрезентативан узорак од 100 нефинансијских извештаја великих друштава од јавног интереса. Компаније су, у начелу, препознале и подржале обавезу прописану Законом о рачуноводству да припремају нефинансијске извештаје. Ипак, указале су на значајне тешкоће у разумевању које је информације потребно обелоданити, те су нефинансијско извештавање углавном посматрале као формалност, без осећаја потребе да превазиђу минимум прописаних захтева.

У извештају је препоручен развој смерница за извештавање о одрживости и јачање капацитета предузећа, регулатора и ревизора. Конкретно, извештај је указао на следеће:

- **за предузећа** – потребно је унапредити поједине структуре и праксе корпоративног управљања, интегрисати принципе одрживости у стратегију и управљање ризицима и развијати знања и вештине тимова задужених за извештавање, у складу са конкретним потребама.
- **за регулаторе** – потребно је израдити и применити смернице и обезбедити надзор над спровођењем законских обавеза.

¹ Види члан 37. Нефинансијско извештавање. Обвезници нефинансијског извештавања су велика правна лица која су друштва од јавног интереса и која на датум биланса прелазе критеријум просечног броја од 500 запослених током пословне године.

² Дијагностички извештај о праксама нефинансијског извештавања о ESG у Србији, јун 2024. године, Група Светске банке и Секретаријат за економске послове Швајцарске (SECO).

- **за ревизоре** – неопходно је да јасно разумеју своју улогу у контексту нефинансијског извештавања и у процесу давања уверавања у вези са тим извештајима.

Ове Смернице представљају директан одговор на недостатке утврђене у дијагностици и пружају структуриран оквир који подржава усклађеност са прописима и унапређује упоредивост, поузданост и корисност података о одрживости за доношење одлука у различитим секторима.

Смернице обезбеђују јединствен оквир за извештавање и упутства великим предузећима, како би се осигурала упоредивост података како на нивоу привредних грана тако и на националном нивоу. Оне такође прилагођавају контексту најновије стандарде извештавања о клими и одрживости, укључујући Европске стандарде извештавања о одрживости (ESRS).

Смернице су од посебног значаја имајући у виду да Влада Републике Србије настоји да **до краја 2026. године усклади национално законодавство са измењеном Директивом Европске уније о корпоративном извештавању о одрживости (CSRD)**³ и повезаним прописима о одрживости. Сходно томе, ове Смернице представљају полазни референтни оквир за тренутно добровољни систем извештавања, који ће ускоро постати обавезан у правном систему Србије.

Разлози за доношење ових Смерница

- ✓Предузећа имају законску обавезу да извештавају о одрживости, али многим није довољно јасно шта и како треба да обелодане.
- ✓Дијагностички извештај указао је на то да су обелодањивања често минимална и недовољно повезана са стратегијом или управљањем.
- ✓Ове Смернице пружају практичан ходограм усклађен са ESRS стандардима за унапређење ESG обелодањивања и припрему за предстојеће прописе усклађене са правним оквиром Европске уније.

³Дана 26. фебруара 2025. године, Европска комисија је објавила предлог измена Директиве о корпоративном извештавању о одрживости (CSRD), са циљем поједностављења извештавања о одрживости у Европској унији. Предлог обухвата одлагање рокова за извештавање, повећање прагова за извештавање и смањење обима података који се траже. У јулу 2025. године, ослањајући се на повратне информације из првог таласа примене CSRD („Wave 1“) и на основу мандата Европске комисије, Европска саветодавна група за финансијско извештавање (EFRAG) предложила је поједностављен скуп Европских стандарда извештавања о одрживости (ESRS), којим се број тражених података смањује за 57%, уз очување основних циљева Европског зеленог договора. EFRAG је започео јавне консултације о [радним верзијама](#) поједностављених стандарда ESRS, које треба да буду окончане до 29. септембра 2025. године.

В. Шта је корпоративна одрживост

Корпоративна одрживост означава посвећеност предузећа пословању на начин који обезбеђује дугорочни успех, уз истовремено позитиван допринос друштву, привреди и животној средини и подразумева интегрисање одрживих пракси у стратегију основне пословне делатности, доношење одлука, управљање и пословање како би се остварио раст и профитабилност без угрожавања будућих ресурса и добробити заинтересованих страна.

Иако су корпоративна одрживост и ESG фактори уско повезани, они нису истоветни појмови. Корпоративна одрживост одражава ширу стратешку и оперативну посвећеност предузећа стварању дугорочне вредности у складу са принципима одрживог развоја. С друге стране, ESG представља оквир или приступ који се користи за процену, управљање и обелодањивање утицаја, ризика, прилика и резултата повезаних са одрживошћу – нарочито у контексту инвеститора, регулатора и других заинтересованих страна.

Фактори корпоративне одрживости обично се групишу у три ESG категорије, иако неки оквири обухватају и четврту категорију која се односи на економску одрживост:

1. **Еколошка одрживост:** Смањење утицаја пословања применом енергетске ефикасности, смањење емисија угљеника на најмању могућу меру и ублажавање последица климатских промена, управљање загађењем ваздуха и отпадом, обезбеђивање одрживих ланаца снабдевања и очување биодиверзитета.
2. **Друштвена одрживост:** Давање приоритета етичким радним праксама, разноликости, једнакости и инклузивности, ангажовању заједнице, поштовању људских права и добробити запослених, клијената и друштва у целини.
3. **Корпоративно управљање:** Обезбеђивање снажних структура управљања, укључујући надзор над радом одбора, одговорност руководства, интерне контроле и процедуре које гарантују етичко понашање, одговорност и транспарентност.

ESG обухвата и економску одрживост, чији је циљ обезбеђивање дугорочне финансијске стабилности уз истовремено стварање вредности за акционаре, клијенте и друштво, у складу са принципима одрживог развоја.⁴ ESG теме се разликују од активности које се односе на друштвену одговорност, волонтеризам или филантропију, већ представљају пословна питања која утичу на оперативне и финансијске резултате, профил ризика и дугорочне изгледе компаније.

⁴ Неки оквири, као што је Глобална иницијатива за извештавање (GRI), истичу економску одрживост као посебну тематску целину. Други, попут ESRS стандарда, финансијске аспекте обрађују у оквиру стратегије и управљања ризицима, али економску одрживост не третирају као засебан стуб извештавања.

Суштински, корпоративна одрживост подразумева стварање и очување вредности у свим временским периодима – краткорочном, средњорочном и дугорочном – кроз суочавање са глобалним изазовима као што су климатске промене, друштвене неједнакости и оскудица ресурса, уз истовремено очување конкурентске предности.

С. Зашто је одрживо пословање важно за компаније

Одрживост се развила од уског, специјализованог питања до стратешког императива за дугорочни пословни успех. Она подстиче профитабилност, смањује ризике, јача углед бренда, привлачи таленте и повећава отпорност у све нестабилнијем глобалном окружењу. Интеграцијом ESG фактора, предузећа стварају заједничку вредност за све заинтересоване стране и стичу конкурентску предност.

Финансијски учинак. Одрживост доприноси профитабилности смањењем трошкова, побољшањем финансијских резултата и отварањем нових извора прихода. Иницијативе као што су енергетска ефикасност, смањење отпада и одрживе набавке смањују оперативне трошкове, док улагања у нискоемисионе и обновљиве изворе енергије умањују комуналне трошкове и штите од променљивости цена фосилних горива. Примена принципа циркуларне економије додатно смањује трошкове материјала и продужава животни циклус производа. Развој нискоемисионих производа и услуга, продор на нова тржишта и коришћење подстицаја јавног сектора стварају додатне могућности за раст. Добро утемељене праксе одрживости такође јачају организациону отпорност, омогућавајући предузећима да се прилагоде променама на тржишту и поремећајима у ланцима снабдевања. Истраживања доследно показују да предузећа са развијеним ESG праксама бележе веће приносе на капитал и привлаче инвестиције из брзорастућих фондова усмерених на одрживост.⁵

Идентификација и ублажавање ризика. Одрживе праксе помажу предузећима да идентификују и управљају ризицима повезаним са климатским променама, оскудицом ресурса и регулаторним променама. Проактивним управљањем ризицима као што су поремећаји у ланцу снабдевања, еколошке обавезе и промене у прописима, предузећа могу ојачати своје процесе управљања ризиком, усклађеност са прописима и оперативну стабилност. Етичке радне праксе и ангажовање у заједници додатно смањују друштвене ризике, као што су радни спорови и нарушавање угледа.⁶

Углед бренда и позиција на тржишту. Одрживост јача углед бренда усаглашавањем пословања са вредностима потрошача. Купци све више награђују компаније које показују транспарентност и мерљиву посвећеност ESG циљевима, као што је постизање угљеничне неутралности.⁷ Понуда одрживих производа и услуга – попут еколошки прихватљиве

⁵ ESG фондови: Шта одређује добар учинак? *Bloomberg Professional Services*, 8. август 2023. године

⁶ ESG: Стратешки императив ажурирања профила ризика, *Moss Adams*, 23. јануар 2024. године

⁷ Истраживање компаније *McKinsey* показује да производи са ESG обележјима бележе значајан раст – у просеку 28% кумулативног раста у периоду од пет година, у поређењу са 20% код производа без таквих обележја. Види: [Потрошачи показују да им је одрживост важна —и то потврђују својим новцем](#), *McKinsey*, 6. фебруар 2023. године

амбалаже или технологија које користе обновљиве изворе енергије— омогућава компанијама да се позиционирају у растућим тржишним сегментима и граде лојалност купаца.

Привлачење и задржавање талената. Одрживост има кључну улогу у управљању људским ресурсима. Млађе генерације запослених све више траже послодавце који послују са сврхом и посвећени су друштвеној и еколошкој одговорности. Компаније са снажним ESG програмима бележе веће задовољство запослених, мању флукуацију и већу продуктивност.⁸

Иновације и јачање отпорности. Одрживост подстиче иновативност, јер инспирише развој нових технологија, пословних модела и адаптивних стратегија. Компаније које улажу у зелена решења и отпорност лакше се прилагођавају променљивим прописима и тржишним захтевима.⁹

D. Одрживост у контексту Србије

Питања одрживости имају све већи значај у Србији, што се огледа у њеној посвећености Циљевима одрживог развоја (SDG) и Париском споразуму, као и у растућим очекивањима друштва да предузећа доприносе решавању ових изазова.

Увођење нефинансијског извештавања у Србији представља изузетно значајну иницијативу која ствара предуслове да предузећа остваре користи у виду смањења кредитног ризика, повећања финансијских приноса и побољшања приступа изворима финансирања. Ова законодавна мера представља напредак ка јачању транспарентности и одговорности у корпоративној пракси.

Циљеви одрживог развоја

У оквиру Добровољног националног извештаја, Република Србија је идентификовала неколико економских и индустријских приоритета у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године, и то:

- унапређивање инклузивног и одрживог економског раста;
- оснаживање рањивих група обезбеђивањем приступа образовању, здравственој заштити и запошљавању;
- прелазак на циркуларну економију и примену одрживих пракси у енергетици, пољопривреди и управљању отпадом;
- повећање улагања у обновљиве изворе енергије и смањење ослањања на угаљ;
- заштита биодиверзитета и примена одрживих пракси у коришћењу земљишта.

⁸ Задовољство запослених, друштвена одговорност предузећа и финансијски учинак, *Sustainability*, 2021.

⁹ [Отпорност као предуслов одрживог и инклузивног раста](#), *McKinsey*, 7. јун 2022. године

Париски споразум

Република Србија је 2021. године ажурирала свој Национално утврђени допринос у складу са Париским споразумом, обавезујући се да ће до 2030. године смањити емисију гасова са ефектом стаклене баште (GHG) за 13,2% у односу на ниво из 2010. године, односно за 33,3% у односу на 1990. годину. Један од кључних извора GHG емисија представља висока потрошња електричне енергије, пре свега због њене употребе за грејање и ниског нивоа енергетске ефикасности, као и због производње електричне енергије у термоелектранама (око 70%), које се у највећој мери ослањају на домаћи лигнит ниске калоријске вредности.

Увођење нефинансијског извештавања у Србији представља изузетно значајну иницијативу која ствара предуслове да предузећа остваре користи у виду смањења кредитног ризика, повећања финансијских приноса и побољшања приступа изворима финансирања. Ова законодавна мера представља напредак ка јачању транспарентности и одговорности у корпоративној пракси.

Изградња капацитета потребних за обелодањивања информација о клими и одрживости

Успешно извештавање о одрживости и планирање транзиције ослањају се на квалитетне и поуздане податке о климатским променама и животној средини. Државе имају кључну улогу у реализацији наведеног кроз улагање у дигиталну инфраструктуру, укључујући платформе отворених података, геопросторне системе праћења и еколошке регистре. Регулатори су такође важни актери у обезбеђивању интегритета, упоредивости тих података и уверавања, чиме се пружа подршка предузећима у испуњавању захтева у погледу извештавања и остваривању циљева одрживости.

Улога предузећа

Поред улоге државе, све је присутнија потреба за већом транспарентношћу, одговорношћу и управљањем ризицима као одговор на очекивања инвеститора, регулатора, потрошача и других заинтересованих страна. Ово је препознато и у Закону о рачуноводству, који предвиђа да велика друштва од јавног интереса (PIE) са више од 500 запослених припремају нефинансијске извештаје као део својих (годишњих) извештаја о пословању, са посебним освртом на заштиту животне средине, друштвене и радне аспекте, поштовање људских права и борбу против корупције и подмићивања.

Е. Обелодањивање и транспарентност

Зашто су обелодањивање о питањима одрживости и транспарентност важни за компаније

Транспарентност у праксама одрживости има функцију изградње **поверења и поузданости** код инвеститора, клијената и заједница. Заинтересоване стране све више очекују да предузећа извештавају о ESG утицајима, а не само о финансијским резултатима. Оваква транспарентност привлачи институционалне инвеститоре — како кроз приватни капитал тако и кроз могућност задуживања — који интегришу ESG факторе у своје одлуке о финансирању. Са глобалним улагањима у одрживост која премашују 35 билиона америчких долара и са више од две трећине великих банака које процењују ESG ризике при кредитирању, свеобухватно обелодањивање унапређује приступ производима одрживог финансирања, попут зелених обвезница, и може **смањити трошкове капитала** уз повећање вредности на тржишту.

Унутар организације, побољшано извештавање подстиче **оперативну извршност и боље управљање ризицима**. Квалитетно ESG обелодањивање приморава предузећа да **усаврше прикупљање података**, отклоне пропусте у процесима одрживости и ојачају интерне контроле. Овај процес едукује органе управљања о новим ESG питањима и подстиче бољу сарадњу између одбора и руководства кроз интеграцију материјалних ризика и прилика у корпоративну стратегију.

Поред финансијских и оперативних користи, предузећа која превазилазе законске обавезе често стичу **јачу друштвену подршку за рад** и ефикасније доприносе **Циљевима одрживог развоја (SDG)**. Транспарентно обелодањивање омогућава заједницама, регулаторима и импакт инвеститорима да процене стварни ефекат предузећа, чиме се побољшава углед, унапређују односи са заинтересованим странама и оснажују дугорочни резултати кроз усаглашавање пословних активности са глобалним циљевима одрживости.

Извештавање о одрживости обезбеђује структуриран, на подацима заснован оквир који омогућава континуиран дијалог између одбора и руководства о ESG приоритетима, ризицима и резултатима. Боља комуникација јача стратешко усаглашавање, унапређује надзор и омогућава информисано, проактивно доношење одлука о приликама и изазовима у области одрживости.

Преглед главних оквира за извештавање о одрживости

Систем извештавања о одрживости заснован је на већем броју кључних оквира развијених појединачно ради задовољења одређених потреба, који се данас постепено приближавају и иду ка стварању једног кохерентнијег, глобалног система. Кључни стандарди обухватају **ESRS**, стандарде Глобалне иницијативе за извештавање (**GRI**), **Међународни одбор за стандарде одрживости (ISSB)**, **Одбор за стандарде извештавања о одрживости (SASB)**, **Радну групу за финансијска обелодањивања о природи (TNFD)** и **Радну групу за неједнакост и друштвене аспекте у финансијским обелодањивањима (TISFD)**. Ови оквири се разликују по фокусу и правном статусу — **ESRS је обавезујући** у складу са Директивом о корпоративном

извештавању о одрживости (CSRD) Европске уније, IFRS стандарди извештавања о одрживости могу бити прописани на нивоу појединачних јурисдикција, док **GRI** и **TNFD** остају добровољни, али све утицајнији у регулаторним и инвестиционим оквирима.

Ови оквири се постепено усклађују, посебно након оснивања **ISSB** у оквиру IFRS фондације. Од 1. јануара 2024. године, Радна група за финансијска обелодањивања о природи (TCFD) је званично распуштена, а њене надлежности су пренете на IFRS фондацију, при чему ISSB сада надгледа обелодањивање климатских информација. Принципи TCFD интегрисани су у ESRS и ISSB, док су показатељи SASB постали део ISSB стандарда и чине њихове секторске захтеве. **GRI**, као дугогодишњи лидер у извештавању заснованом на утицају и усмереном на заинтересоване стране, представља једну од кључних основа за концепт материјалности утицаја у оквиру ESRS-а, а посебно по питању двоструке материјалности, док IFRS стандарди извештавања о одрживости представљају полазиште за финансијску материјалност. ESRS се надовезује на ове основе увођењем обавезних ESG обелодањивања и усклађивањем са стандардима ОЕЦД-а и Уједињених нација у области људских права. Иако ISSB и SASB остају фокусирани на **финансијску материјалност**, деле бројне елементе са ESRS и GRI. Заједно, ови стандарди означавају прелаз са фрагментисаних смерница ка **интероперабилном глобалном систему извештавања**.

► *За преглед кључних димензија у наведеним оквирима види прилог 4: „Поређење стандарда за обелодањивање информација о одрживости“.*

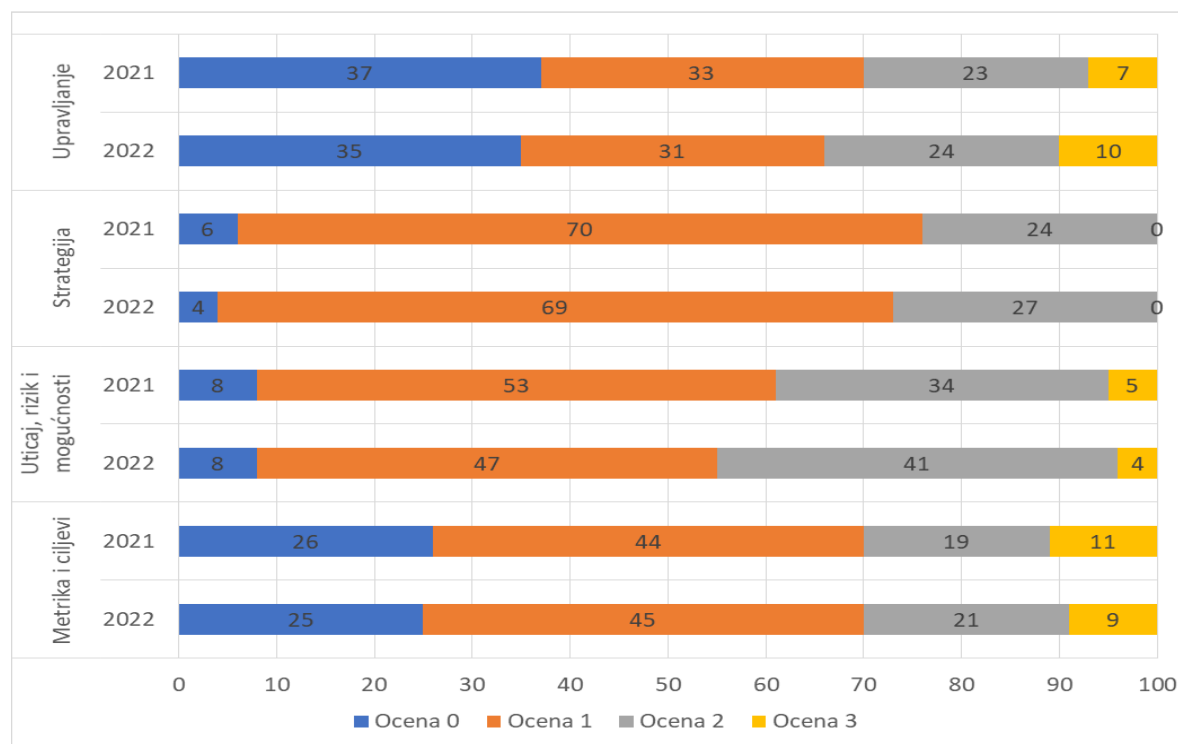
Нефинансијско (ESG) извештавање /извештавање о одрживости у Србији

У периоду између 2021. и 2022. године, IFC је спровео дијагностичку студију о праксама нефинансијског извештавања у области ESG-а у Србији. Извештај је обухватио 100 предузећа различитих величина и различитих делатности, пружајући репрезентативан, идентификованих недостатака и трендова по питању обелодањивања података о одрживости.

Дијагностички извештај представља основни референтни материјал за ове Смернице, пружајући контекст о томе где се предузећа тренутно налазе у кључним областима ESG обелодањивања. Резултати показују да се извештавање у области ESG-а у Србији **постепено развија**, уз видљив напредак у одређеним областима. **Највиши ниво напретка показују обелодањивања информација о стратегији и пословном моделу**, што указује на све веће ангажовање руководства у области одрживости.

Структуре управљања и механизми надзора, иако још увек у развоју, добијају на важности како предузећа све више препознају њихов значај. У области **управљања утицајем, ризицима и приликама**, предузећа предузимају иницијалне кораке, иако многа и даље користе приступ заснован на усаглашености са прописима. **Показатељи и циљеви** остају најмање развијени аспект, али појава примене KPI показатеља међу водећим компанијама указује на постепени прелазак ка структуриранијем извештавању заснованом на учинку.

Стање на тржишту: Преглед пракси извештавања о одрживости

► Види прилог 5 о статистичким подацима о анализираним компанијама.

Г. Увођење Смерница за нефинансијско извештавање

Основни оквири и регулатива

Смернице се пре свега заснивају на ESRS стандардима Европске уније и Добровољним стандардима за извештавање о одрживости за мала и средња предузећа (VSME).¹⁰ Поред тога интегришу и важне елементе секторских стандарда одрживости SASB-а (који су сада део IFRS стандарда за извештавање о одрживости).

Смернице су усклађене и са другим кључним стандардима за извештавање о одрживости, укључујући IFRS стандарде за извештавање о одрживости и GRI.¹¹

Предузећа која примењују ове Смернице имаће користи од усаглашености не само са стандардима извештавања о одрживости ЕУ, већ и са ISSB и GRI стандардима.

¹⁰ Добровољни стандарди за извештавање о одрживости за мала и средња предузећа (VSME), Европска саветодавна група за финансијско извештавање (EFRAG), децембар 2024.

¹¹ ESRS стандарди су израђени тако да обезбеде интероперабилност са GRI и IFRS S1/S2, што EFRAG и Европска комисија јасно наводе.

Смернице се такође заснивају на законима и прописима Републике Србије који регулишу управљање и извештавање о одрживости, укључујући, пре свега:

- Закон о рачуноводству и Закон о тржишту капитала;
- Кодекс корпоративног управљања, који је издала Привредна комора Србије.¹²

Како користити ове Смернице

Како би се обезбедила транспарентност, доследност и упоредивост информација о одрживости, предузећима се препоручује да структурирају своја нефинансијска обелодањивања на два нивоа: **општа обелодањивања** и **тематска обелодањивања**. Ова двострука структура прати међународну добру праксу и иста је као код ESRS-а.

- **Општа обелодањивања** пружају основни контекст за разумевање начина на који је одрживост интегрисана у укупно корпоративно управљање, стратегију, управљање ризицима и укључивање заинтересованих страна. Ова обелодањивања описују начин на који **предузећа идентификује, процењује и управља материјално значајним утицајима, ризицима и приликама повезаним са одрживошћу**, као и начин на који су они уграђени у процесе доношења одлука. Такође обухватају политике, мере, показатеље, циљеве и интерне одговорности по питању одрживости. Ове кључне информације обезбеђују корисницима извештаја увид у свеобухватни приступ и капацитете предузећа у области управљања одрживошћу.
- **Тематска обелодањивања** односе се на **конкретне активности предузећа у вези са појединачним питањима одрживости**, као што су климатске промене, коришћење воде, радни услови или пословна етика. Ова обелодањивања пружају детаљне информације о конкретним **утицајима, ризицима и приликама** у вези са сваком материјалном темом, као и о релевантним политикама, мерама, показатељима и циљевима. Од предузећа се очекује да извештавају о оним темама које су **материјалне** у оквиру контекста одрживости —које су значајне било због утицаја на људе и животну средину, било због финансијске релевантности за предузеће.

Ова слојевита структура обезбеђује да извештавање буде **и свеобухватно и корисно за доношење одлука**, омогућавајући заинтересованим странама да стекну увид у **стратегију одрживости и системе управљања** предузећа (општа обелодањивања), као и начин на који се они рефлектују на **практичне политике, мере и резултате** у кључним темама одрживости (тематска обелодањивања). Приступ је у складу са начином на који ESRS организује извештавање о одрживости и обезбеђује кохерентност између стратешки дефинисаних обавеза и оперативних резултата.

¹² Кодекс корпоративног управљања, Привредна комора Србије, 17. септембар 2012. године. Уз подршку Међународне финансијске корпорације (IFC) и Секретаријате за економске послове Швајцарске (SECO) као део предстојеће пројектне иницијативе планира се ревидирање Кодекса како би се обухватили ESG принципе.

Структура Смерница

Смернице се састоје из четири дела и два прилога:

- **Део I — Менаџмент и управљање питањима одрживости.** Садржи четири области обелодањивања података о одрживости —**управљање, стратегија, утицаји/ризици/прилике и показатељи и циљеви**—како је усвојено у ESRS и IFRS S1 & S2.
- **Део II — Двострука материјалност и алати за процену.** Уводи концепт **двоструке материјалности** и пружа алате и смернице које помажу предузећима да процене које теме су најрелевантније за њихово пословање и за заинтересоване стране.
- **Део III — Теме одрживости и показатељи.** Пружа смернице о **општим темама одрживости** за које се претпоставља да су материјалне за предузећа (са препорученим показатељима датим у **Прилогу 1**). Овај део допуњен је смерницама о **секторским темама и показатељима** релевантним за кључне секторе у Србији (са препорученим показатељима датим у **Анексу 2**).
- **Део IV — Презентација информација о одрживости.** Нуди практичне препоруке за интеграцију обелодањивања о одрживости у годишњи извештај о одрживости или интегрисани извештај, укључујући структуру, формат и јасноћу.

Ове Смернице конципиране су тако да буду прилагодљиве различитим контекстима извештавања — од предузећа која тек започињу са извештавањем о одрживости, преко МСП која траже одговарајуће приступе до оних која су већ унапредили своје извештавање и сада им је циљ усаглашеност са CSRD Европске уније и међународним стандардима.

Табела 1. Преглед структуре извештавања и садржаја (на основу ERSR-a)

Област	Подобласт	Опис садржаја
1. ОПШТИ ПОДАЦИ	1.1 Подаци о предузећу	Назив предузећа, сектор, период извештавања, коришћени оквири
	1.2 Процена материјалности	• Методологија и критеријуми • Двострука материјалност • Укључивање заинтересованих страна • Приоритетне теме
2 МЕНАџМЕНТ И УПРАВЉАЊЕ ОДРЖИВОШЋУ	2.1 Управљање	• Структура органа управљања (независност, разноликост) • Улоге у управљању утицајима, ризицима и приликама у области одрживости • Процеси доношења одлука и експертиза у области ESG • Подстицаји повезани са одрживошћу • Интеграција ESG ризика у систем управљања пословним ризицима
	2.2 Стратегија	• Елементи одрживости у стратегији, пословном моделу и ланцу вредности • Ставови заинтересованих страна приликом стратешког планирања • Финансијске импликације материјалних ESG ризика и прилика
	2.3. Управљање утицајима, ризицима и приликама	• Процес идентификовања и процене материјалних ESG питања • Политике управљања ESG ризицима и приликама • Предузете мере, распоређени ресурси и употреба инструмената одрживог финансирања
	2.4 Показатељи и циљеви	• Показатељи који се користе за праћење ESG учинка, укључујући и методологије и претпоставке • Циљеви у области ESG (мерљиви, временски одређени) и праћење напретка
3. ПОДАЦИ О ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ	3.1 Климатске промене	• GHG емисије (<i>Scope</i> 1, 2, 3) • Климатски ризици и мере прилагођавања • Циљеви смањења емисија и остварени напредак
	3.2 Загађење	• Емисије у ваздух, воду и земљиште • Управљање отпадом • Мере ублажавања
	3.3 Водни и морски ресурси	• Коришћење, испуштање и складиштење воде • Активности у подручјима са високим водним стресом • Утицај на екосистем
	3.4 Биодиверзитет	• Локације у подручјима осетљивог биодиверзитета • Напори усмерени на очување • Показатељи који се односе на биодиверзитет
	3.5 Коришћење ресурса и циркуларна економија	• Улазни/излазни ресурси • Принципи циркуларности • Смањење отпада и рециклирање

Област	Подобласт	Опис садржаја
4. ИНФОРМАЦИЈЕ О СОЦИЈАЛНИМ ПИТАЊИМА	4.1 Сопствена радна снага и радници у ланцу вредности	• Радни услови • Социјални дијалог и права радника • Здравље и безбедност • Обука и развој вештина • Разноликост и једнаки третман • Друга права у вези са радом
	4.3 Погођене заједнице	• Укључивање заједнице • Процена људских права • Ублажавање ризика
	4.4 Потрошачи и крајњи корисници	• Безбедност производа • Приватност података • Укључивање потрошача
5. ИНФОРМАЦИЈЕ О УПРАВЉАЊУ	5.1 Пословна етика	• Етички кодекс • Програми усклађености • Системи узбуњивања
	5.2 Спречавање корупције	• Ризици и инциденти повезани са корупцијом • Превентивне контроле • Судски поступци и новчане казне
	5.3 Управљање односима с добављачима	• Скрининг добављача • ESG клаузуле • Праћење и спровођење
6. СЕКТОРСКА ОБЕЛОДАЊИВАЊА¹³	6.1 Идентификација индустријске гране	• Класификација индустријске гране • Референтни стандард (нпр. SASB)
	6.2 Кључне материјалне теме	• Прилагођене сектору (нпр. рударство, телекомуникације, пољопривреда) • Кључни ризици везани за ESG
	6.3 Секторски показатељи	• Показатељи везани за секторске ризике и утицаје • Праћење циљева и отпорност
	6.4 Показатељи активности (опционо)	• Оперативни подати (нпр. енергетска потрошња по јединици производње, коришћење земљишта) • Показатељи који се односе на купце/локације

¹³ ESRS не обухвата секторска обелодањивања. Секторска обелодањивања се препоручују у оквиру IFRS стандарда извештавања о одрживости, применом SASB стандарда.

Прогресивни нивои управљања и извештавања о ESG

Ове Смернице могу користити сва предузећа регистрована у Републици Србији, укључујући акционарска друштва, (без обзира да ли су листирана или не), друштва са ограниченом одговорношћу, предузећа у којима је држава члан, тј. предузећа у власништву Републике Србије (државна предузећа), као и мала и средња предузећа (породична предузећа).

Предузећа треба да примењују препоруке из Смерница сразмерно величини и сложености свог пословања. Велике корпорације и јавна акционарска друштва имају додатна очекивања у погледу извештавања о одрживости. Од мањих предузећа и друштава са ограниченом одговорношћу и даље се очекује да управљају својим утицајем на одрживост — иако у мањем обиму. Види Табелу 2 — Прогресивна матрица за извештавање о одрживости.

Горе наведено је у складу са Кодексом корпоративног управљања Привредне коморе Србије, који прописује формалнији приступ корпоративном управљању за предузећа која су достигла одређену величину, као и додатне захтеве за јавна акционарска друштва чијим хартијама од вредности и другим финансијским инструментима се активно тргује.¹⁴

Смернице су усклађене и са ESRS стандардима, који предвиђају минималне захтеве за обелодањивање информација о политикама, мерама и циљевима који се односе на питања одрживости, као и обавезу да предузећа која их још нису успоставила обелодане ту чињеницу и наведу временски оквир у којем планирају да их уведу.¹⁵ ESRS стандарди су додатно допуњени VSME стандардима, који садрже основни и свеобухватни модул, како би се прилагодили различитим нивоима комплексности извештавања на тржишту.

Структура VSME-а

Стандард се састоји од два модула:

- **Основни модул:** Намењен МСП која тек почињу са извештавањем о одрживости и усмерен на основна обелодањивања применљива у различитим секторима.
- **Свеобухватни модул:** Пружа детаљнији оквир за извештавање за МСП која настоје да обезбеде дубинске информације о одрживости, како би се испунили специфични захтеви пословних партнера као што су банке, инвеститори и велике корпорације.

Табела 2. Прогресивна матрица за извештавање о одрживости

Матрица је осмишљена тако да помогне предузећима да самостално процене тренутни ниво развијености извештавања и постепено унапреде обелодањивање података о одрживости који се односе на стратешку димензију, животну средину, социјална питања и управљање.

¹⁴ Закон о рачуноводству и Закон о тржишту капитала налажу да јавна друштва састављају извештај о пословању који садрже нефинансијске информације. Поред тога, од великих друштава од јавног интереса (са преко 500 запослених) се тражи да укључе свеобухватан нефинансијски извештај који садржи и податке о одрживости.

¹⁵ Европски стандарди извештавања о одрживости, 1. Општи захтеви, став 33.

Она представља постепено постављен скуп очекивања у погледу обелодањивања за три категорије предузећа, заснован на основном и свеобухватном VSME модулу, као и на пуној примени ERSR стандарда.

	Мања предузећа, друштва с ограниченом одговорношћу и породична предузећа (Основни модул VSME-a)	Комплекснија МСП и већа предузећа са спољним инвеститорима (Свеобухватни модул VSME)	Велика и јавна друштва (Пуна примена ERSR стандарда)
ОБЕЛОДАЊИВАЊЕ ОПШТИХ ИНФОРМАЦИЈА			
Опште информације о предузећу	Основни пословни профил, неформална посвећеност ESG принципима (нпр. локално ангажовање, уштеда ресурса).	Опис пословног модела, оквир стратегије одрживости, информације о власничкој структури и инвеститорима.	Потпуно обелодањивање у складу са стандардом ERSR 2: пословни модел, ланац вредности, структура управљања, укључивање заинтересованих страна.
Материјалност	Материјалност се формално не оцењује. Теме се обелодањују на основу очекивања заинтересованих страна или законских обавеза.	Може бити спроведена процена материјалности, али не нужно. Материјалне теме, уколико су применљиве, дефинисане су на основу приоритета заинтересованих страна и пословне релевантности.	Свеобухватна процена двоструке материјалности (материјалност утицаја и финансијска материјалност). Наведене су методологије, прагови, укључивање заинтересованих страна и образложење у случају необелодањивања.
МЕНАѢМЕНТ И УПРАВЉАЊЕ ОДРЖИВОШЋУ			
Управљање	Изјаве о визији или неформалним вредностима које садрже социјална питања и аспекте који се односе на животну средину.	Циљеви одрживости уграђени су у пословни модел; заинтересоване стране су консултоване о ESG питањима.	Потпуно интегрисана стратегија одрживости са планирањем сценарија и финансијским обелодањивањима о климатским питањима.
Стратегија и пословни модел	Изјаве о визији или неформалним вредностима које садрже социјална питања и аспекте који се односе на животну средину.	Циљеви одрживости уграђени су у пословни модел; заинтересоване стране су консултоване о ESG питањима.	Потпуно интегрисана стратегија одрживости са планирањем сценарија и финансијским обелодањивањима о климатским питањима.
Материјални утицаји, ризици и прилике (IRO)	<i>Ad hoc</i> препознавање кључних ESG ризика и утицаја, без формалне процене.	Може бити спроведена процена материјалности; успостављени регистри ризика и систем праћења новонасталих питања.	Процена двоструке материјалности; структурисане политике, интерне контроле и оквир управљања који укључује заинтересоване стране.

	Мања предузећа, друштва с ограниченом одговорношћу и породична предузећа (Основни модул VSME-a)	Комплекснија МСП и већа предузећа са спољним инвеститорима (Свеобухватни модул VSME)	Велика и јавна друштва (Пуна примена ESRS стандарда)
Показатељи и циљеви	Квалитативни или дескриптивни показатељи (нпр. активности у заједници, догађаји који се односе на безбедност).	Квантитативни KPI показатељи за енергију, GHG емисије и разноликост; изабрани циљеви са дефинисаним роковима.	KPI показатељи у складу са ESRS стандардима; спољна ангажовања на основу којих се пружају уверавања о циљевима; редовно праћење напретка.

ПИТАЊА ОДРЖИВОСТИ

Обелодањивања о животној средини (ESRS E1–E5)	Неформалне праксе (нпр. рециклирање); добровољно обелодањивање података о потрошњи енергије и воде.	Извештавање о GHG емисијама <i>Scope</i> 1 и 2; по потреби, обелодањивање података о отпаду, потрошњи воде и биодиверзитету.	Детаљна обелодањивања у складу са ESRS E1–E5: <i>Scope</i> 1-3, климатски ризици, загађење, циркуларност, биодиверзитет.
Обелодањивања о социјалним питањима (ESRS S1–S4)	Број запослених, родна структура, неформалне политике везане за правичност и безбедност.	Обука запослених, здравље и безбедност на раду, разноликост, радне праксе у ланцу вредности.	Потпуна усклађеност са S1–S4: једнакост зарада, социјални дијалог, жалбене процедуре, процена стања људских права у ланцу вредности.
Обелодањивање о управљању (ESRS G1)	Могуће постојање етичког кодекса; минимално извештавање о управљању.	Политике које се односе на сузбијање корупције, показатељи о управљању, механизми узбуњивања.	Формализоване праксе корпоративног управљања, транспарентност политичког ангажмана, системи спречавања пракси подмићивања.

СЕКТОРСКА ПИТАЊА ОДРЖИВОСТИ

Секторска обелодањивања	Само када су познати секторски ризици.	Секторска материјалност разматра се у складу са смерницама SASB/VSME.	Детаљни показатељи применом SASB стандарда.
-------------------------	--	---	---

ДЕО I. МЕНАџМЕНТ И УПРАВЉАЊЕ ОДРЖИВОШЋУ

Извештавање о менаџменту и управљању одрживошћу заснива се на свеопште прихваћеном приступу који чине четири стуба – управљање, стратегија, управљање ризицима и показатеља и циљеви – који је уведен у препорукама TCFD-а.

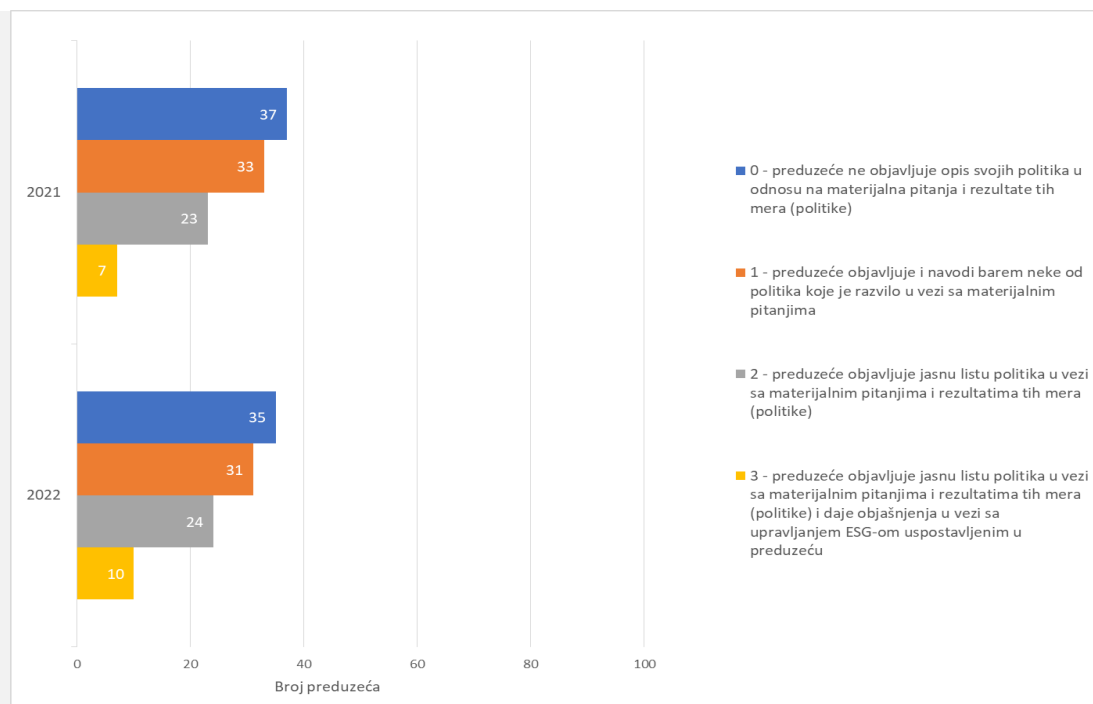
Ова структура је усвојена у IFRS Стандардима за извештавање о одрживости и даље развијена у ESRS 2 „Обелодањивање општих информација“ који додатно истиче утицаје поред ризика и прилика.

А. Управљање одрживошћу

Овај одељак дефинише захтеве за обелодањивање како би се омогућило јасно разумевање процеса управљања, контрола и процедура које се примењују у циљу праћења, управљања и надзора над питањима одрживости.

Стање на тржишту: Извештавање о управљању у Србији

Иако поједина предузећа обелодањују политике у вези са материјалним питањима, веома мало њих пружа увид у управљање ESG питањима, посебно у управљање које врше највиши органи управљања нпр. одбор и унутрашње контроле ризика који се односе на одрживост. Одговорност одбора за резултате у области одрживости и даље се занемарује, а дугорочни циљеви ретко се разматрају, што указује на значајан недостатак транспарентности у управљању. Компанијама ће бити од пресудног значаја да унапреде транспарентност управљања како би показале да озбиљно приступају управљању ризицима и одговорностима у области одрживости.

На основу ESRS и других међународних стандарда, обелодањивања о одрживости би требало да обухвате следеће области управљања одрживошћу.

Улога органа управљања

Када је реч о органима управљања, потребно је обелоданити следеће аспекте:

- **Структуру и разноликост:** Детаљне информације о структури органа управљања, укључујући њихову независност, родну разноликост, заступање запослених и друге карактеристике разноликости.
- **Улоге и одговорности:**
 - Надзор над процесима управљања материјалним утицајима, ризицима и приликама, укључујући и улогу менаџмента у тим процесима.
 - Праћење и надзор над напретком у остваривању циљева одрживости који се односе на материјалне утицаје, ризике и прилике.
- **Стручност и вештине:** Доступност одговарајућих стручности и вештина за надзор над питањима одрживости или планова за развој таквих компетенција.

Процес доношења одлука

- Начин на који се органи управљања информишу о питањима одрживости и како се ова питања разматрају.
- Обелодањивање начина на који се у одлукама о значајним трансакцијама и процесима управљања ризицима узимају у обзир различите алтернативе који проистичу из утицаја, ризика и прилика у области одрживости.

Шеме подстицаја

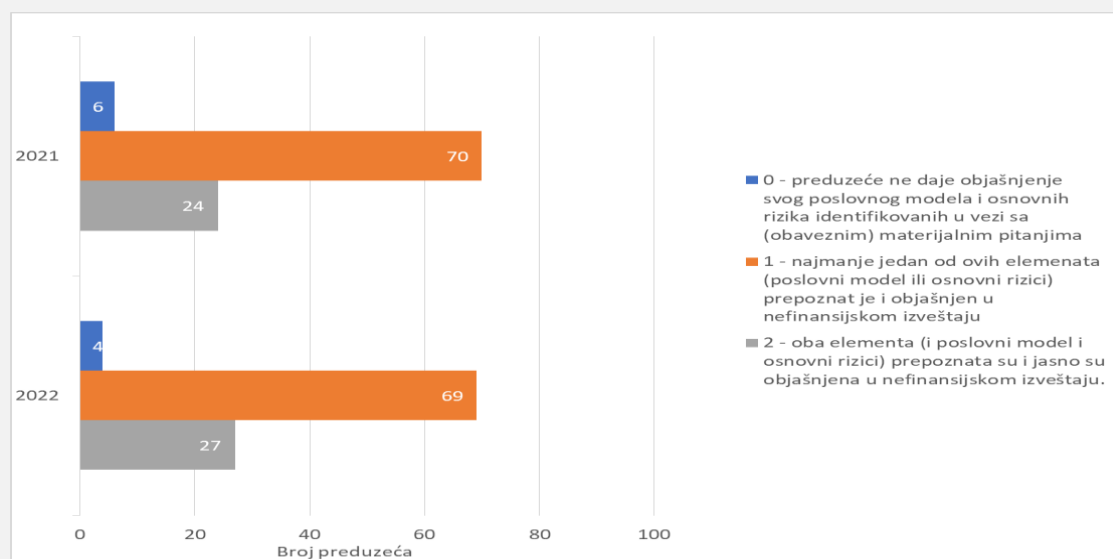
- Интеграција учинка повезаног са одрживошћу у системе подстицаја.
- Обелодањивање информација о политикама накнада и механизмима подстицаја који су повезани са резултатима у области одрживости за чланове органа управљања.

В. Стратегија

Обелодањивања у вези са стратегијом треба да објасне на који су начин питања одрживости интегрисана у стратегију, пословни модел и ланац вредности предузећа. Такође, треба да прикажу на који се начин узимају у обзир ставови заинтересованих страна и како процена материјалних утицаја, ризика и прилика утиче на стратешке одлуке.

Стање на тржишту: Извештавање о стратегији и пословном моделу

Генерално посматрано, предузећа препознају потребу да опишу своје пословне моделе. У идеалним условима, стратегије одрживости треба да буду усклађене са пословним стратегијама, при чему извештавање служи као инструмент за праћење напретка и оцену испуњености КРИ показатеља. Међутим, нека предузећа не приказују приступ питањима одрживости заснован на стратегији.

На основу ESRS и других међународних стандарда, следеће области стратегије одрживости треба да буду обухваћене обелодањивањима о одрживости.

Стратегија, пословни модел и ланац вредности

- Елементи стратегије који се односе или утичу на питања одрживости, пословни модел и ланац вредности.

- Материјални утицаји, ризици и прилике и њихова међусобна повезаност са стратегијом и пословним моделом, укључујући и отпорност стратегије и пословног модела на климатске ризике.

Укључивање заинтересованих страна

- Начин на који стратегија и пословни модел предузећа узимају у обзир интересе и ставове заинтересованих страна.

Финансијске импликације

- Текуће и очекиване будуће финансијске последице материјалних ризика и прилика предузећа, укључујући и климатске физичке и транзиционе ризике по финансијску позицију, финансијске резултате и новчане токове.
- Планови улагања и располагања имовином, као и планирани извори финансирања спровођења стратегије.

Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Стратегија

У даљем тексту дат је преглед извештавања о стратегији која се препоручују за МСП у оквиру основног и свеобухватног модула VSME стандарда. За више информација о извештавању о одрживости за МСП, види Поглавље III.B.

Основни модул	Свеобухватни модул
Праксе, политике и будуће иницијативе за прелазак на одрживу привреду (B2) • Праксе у области одрживости: извештавање о настојањима усмереним на смањење потрошње ресурса, емисија и загађења; унапређење безбедности производа, услова рада и обуке у области одрживости. • Политике у области одрживости: јавно доступне ESG политике или посебне политике које се односе на заштиту животне средине, социјална питања или управљање. • Будуће иницијативе у области одрживости: планиране активности и стратешки правци усмерени на унапређење утицаја на одрживост. • Циљеви у области одрживости: дефинисање кључних циљева у области одрживости и начина праћења напретка у њиховом остваривању.	Стратегија: Пословни модел и одрживост - повезане иницијативе (C1) • Опис пословног модела и стратегије предузећа, укључујући производе и услуге које нуди, тржишта на којима послује, главне пословне односе и све стратешке елементе који се односе на одрживост. • Детаљне информације о специфичним праксама, политикама или будућим иницијативама усмереним на прелазак на одрживу економију, укључујући и информације о руководиоцу који је одговоран за њихово спровођење.

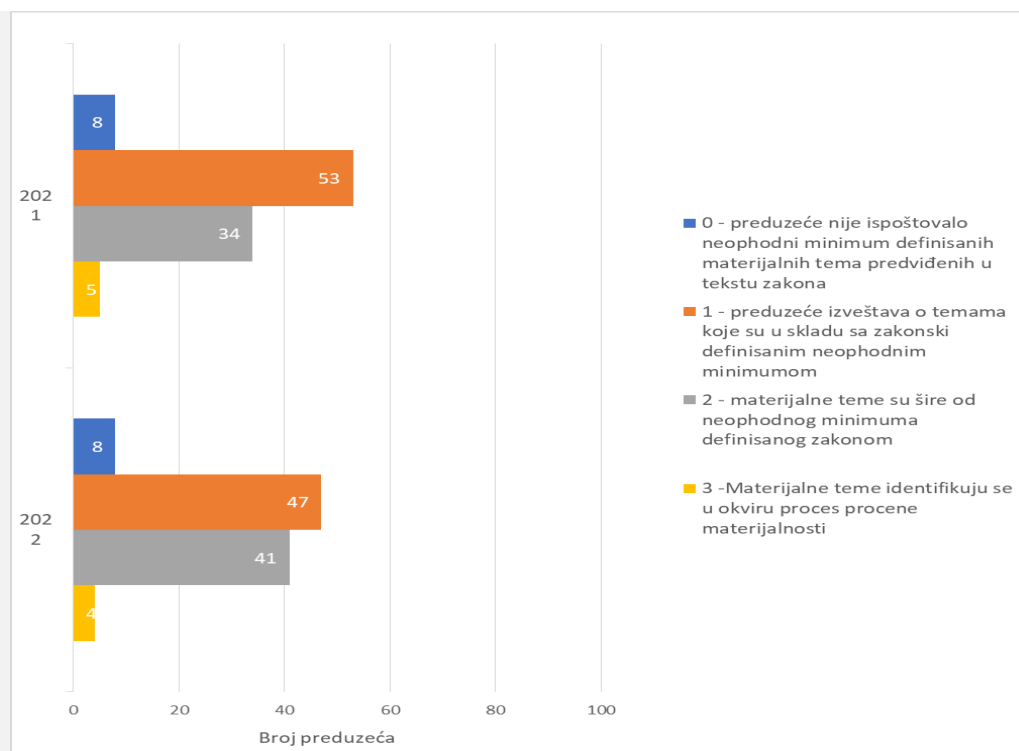
С. Управљање утицајима, ризицима и приликама

Ефикасно управљање утицајима, ризицима и приликама у области одрживости захтева постојање снажних интерних процеса, јасно утврђену одговорност и адекватну расподелу ресурса. Од предузећа се очекује да покажу на који начин процењују и утврђују приоритете у погледу питања одрживости, примењују циљане стратегије ублажавања ризика и уграђују ова разматрања у своје шире оквире управљања и контроле. Транспарентност у овим областима не само што подржава усклађеност са прописима већ и јача отпорност, поверење заинтересованих страна и дугорочно стварање вредности.

Стање на тржишту: извештавање о утицајима, ризицима и приликама (IRO)

Бројна предузећа имају потешкоћа да разумеју и примене процену материјалности у нефинансијском извештавању, посебно када је реч о концепту двоструке материјалности. Иако се у појединим извештајима разматра материјалност утицаја, и то углавном у контексту утицаја на животну средину, финансијска материјалност се често погрешно тумачи. Ангажовање заинтересованих страна, које представља кључни део овог процеса, је такође недовољно обухваћено извештајима, што указује на то да предузећа не врше процену својих утицаја, ризика и прилика у потпуности.

И даље постоје изазови у идентификовању ризика, као и ограничена транспарентност у погледу начина на који предузећа процењују ризике у области одрживости. Иако је уочен извесни напредак по питању извештавања о основним ризицима, и даље постоје недостаци у области стратешког управљања, што указује на потребу за већом свешћу и јаснијом интеграцијом питања одрживости у корпоративне оквире управљања ризицима.

На основу ESRS и других међународних стандарда, обелодањивања у вези са управљањем утицајима, ризицима и приликама у области одрживости треба да обухвате следеће елементе:

Процес идентификације и процене материјалних утицаја, ризика и прилика

- Процес идентификације утицаја, ризика и прилика (постојећих и потенцијалних) и процене њихове материјалности, укључујући приступ предузећа процени стања (*due diligence*) у вези са питањима одрживости (види део II – Анализа материјалности).
- Процес који се користи за идентификовање, процену, приоритизацију и праћење ризика и прилика које имају или могу имати финансијске последице.

Политике управљања утицајима, ризицима и приликама у области одрживости

- Политике усвојене ради управљања материјалним питањима одрживости
- Руководилац одговоран за спровођење политика
- Учешће заинтересованих страна у развоју политика

Мере и ресурси за управљање утицајима, ризицима и приликама у области одрживости

- Кључне мере које су предузете и/или планиране ради спречавања, ублажавања и отклањања стварних и потенцијалних утицаја, као и ради управљања ризицима и приликама и, ако је применљиво, остваривања општих и посебних циљева утврђених релевантним политикама.
- Да ли акциони план захтева значајне оперативне расходе (Орех) и/или капиталне расходе (Сарех).
- Врста и износ текућих и будућих финансијских и других ресурса који су распоређени за спровођење акционог плана, укључујући, ако је применљиво, релевантне услове инструмената одрживог финансирања, као што су зелене обвезнице и зелени зајмови.

Минимални захтеви за обелодањивање према ESRS – политике и мере

ESRS утврђује минималне захтеве за обелодањивање у вези са политикама, мерама и ресурсима који се односе на питања одрживости и прописује да предузећа која такве политике и мере немају треба то да обелодане, као и разлоге због којих их нису усвојила, уз могућност да наведу временски оквир у коме планирају њихово успостављање.¹⁶

¹⁶ Европски стандарди извештавања о одрживости 1, Општи захтеви, став 33.

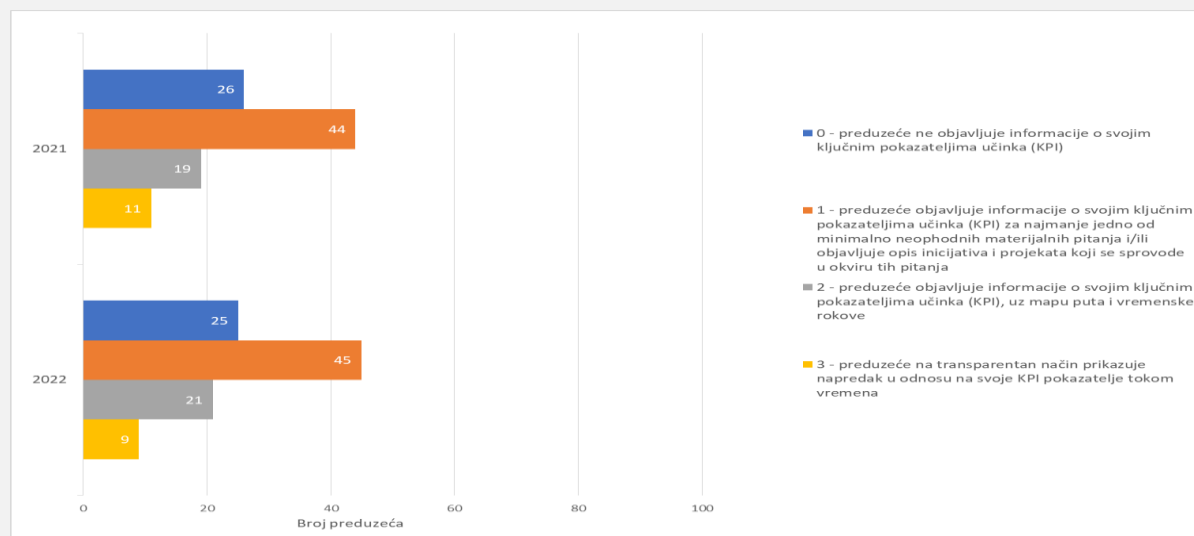
D. Показатељи и циљеви

Обелодањивање показатеља и циљева пружа увид у показатеље које предузеће користи за праћење ефикасности својих мера усмерених на управљање материјалним питањима одрживости.

Стање на тржишту: Извештавање о показатељима и циљевима

Значајан број предузећа не обелодањује кључне показатеље учинка (KPI), при чему многа од њих не испуњавају законске захтеве. Иако нека предузећа пружају основне информације о KPI или описују иницијативе у области одрживости, мањи број њих утврђује јасне циљеве, временске оквири или показује мерљив напредак. У 2022. години најчешће коришћени показатељи напретка били су:

- Укупан број запослених (89)
- Родно рашчлањен укупан број запослених (54)
- Управљање мерама за спречавање корупције у ланцу вредности (49)
- Оквир корпоративног управљања (43)
- Утицаји на локалну заједницу (43)

На основу ESRS и других међународних стандарда, обелодањивања у вези са показатељима и циљевима треба да обухвате следеће:

Показатељи материјалних питања одрживости

- Сви показатељи које предузеће користи за процену учинка и ефикасности својих мера које се односе на управљање материјалним утицајима, ризицима или приликама у области одрживости.
- Методологије и значајне претпоставке које се користе за показатеље.
- Да ли је вредновање показатеља верификовало екстерно тело које није пружалац услуге уверавања.

Праћење ефикасности политика и мера на основу циљева

- Мерљиви, на резултат усмерени и временски ограничени циљеви утврђени ради процене напретка за свако материјално питање одрживости
- Циљеви утврђени ради праћења ефикасности политика одрживости, дефинисаних у погледу очекиваних исхода за људе, животну средину или само предузећа.
- Укупни напредак ка постизању усвојених циљева током времена

Минимални захтеви за обелодањивање према ESRS – Циљеви

ESRS успоставља минималне захтеве за обелодањивање циљева у вези са питањима одрживости и прописује да предузећа која такве циљеве нису дефинисала, треба ту чињеницу и да обелодане, као и да наведу разлоге, уз могућност утврђивања временског оквира у коме планирају њихово успостављање.¹⁷

¹⁷ Европски стандарди извештавања о одрживости 1, Општи захтеви, став 33.

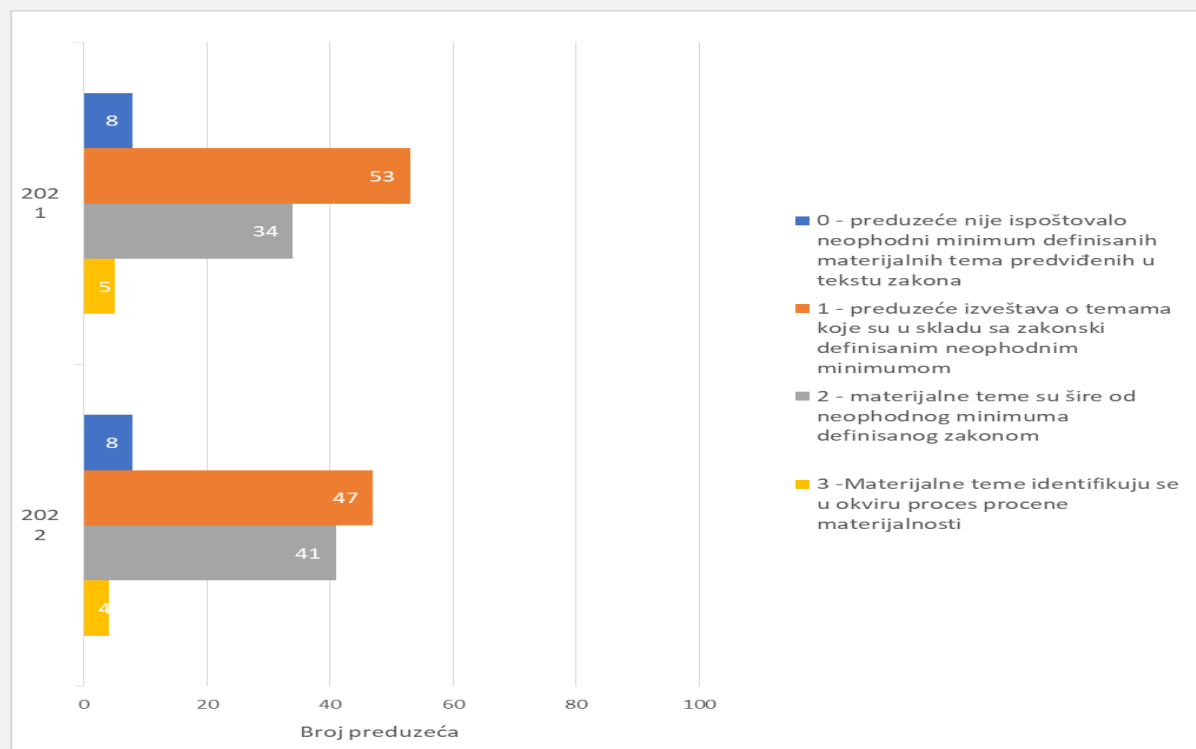
ДЕО II. ПРОЦЕНА МАТЕРИЈАЛНОСТИ

Анализа материјалности информација о одрживости је један од најважнијих елемената управљања и извештавања о утицајима, ризицима и приликама у области одрживости (види Део I). Истовремено, она представља велики изазов због двосмерног односа између одрживости и пословања –предузећа могу истовремено утицати на животну средину и социјална питања, али и бити под њиховим утицајем.

Стање на тржишту: Процена материјалности

Постоји оправдана забринутост да предузећа можда нису у довољној мери препознала неопходност и значај разматрања процеса материјалности пре припреме нефинансијског извештаја. Имајући у виду да се појам „двоструке материјалности“ подразумева, али није објашњен ни у једном званичном упутству нити смерници, ова забринутост додатно је поткрепљена практичним запажањима.

Десет нефинансијских извештаја садржи јасан опис или објашњење приступа процени материјалности. Додатну забринутост изазива ограничено обелодањивање поступка укључивања заинтересованих страна (присутно у осам нефинансијских извештаја из 2021. и седам из 2022. године), који представља кључну компоненту процеса процене материјалности.

A. Концепт двоструке материјалности

Концепт двоструке материјалности подразумева да су предузећа истовремено под утицајем питања одрживости (утицај ка унутра), али и да она сама врше утицај (утицај ка споља). Циљ анализе двоструке материјалности је да ширем кругу заинтересованих страна, укључујући не само инвеститоре, већ и запослене, заједнице, регулаторе и НВО пружи свеобухватан увид у питања одрживости.¹⁸

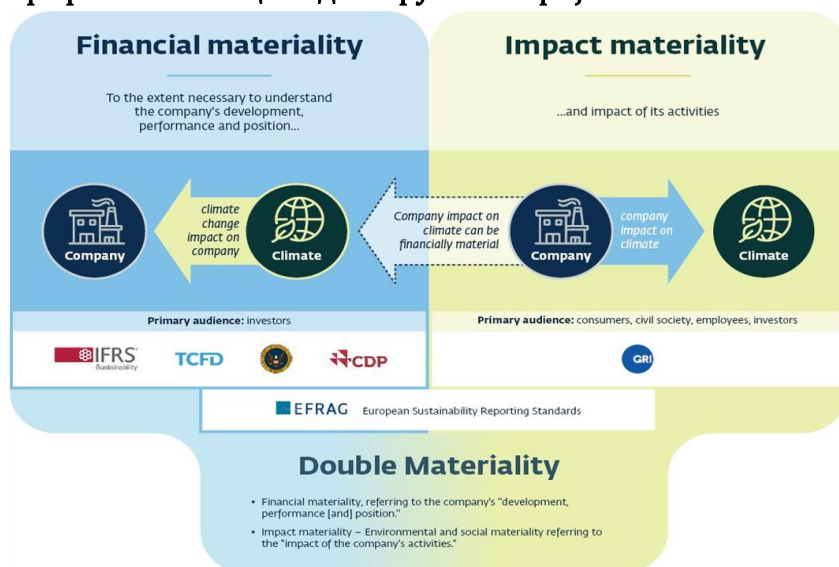
Концепт двоструке материјалности, уведен Директивом ЕУ о корпоративном извештавању о одрживости, дефинише да питања одрживости подразумевају два кључна вида утицаја:

1. **Материјалност утицаја:** начин на који активности предузећа утичу на животну средину и социјална питања.

¹⁸ Привредна комора Србије, уз подршку SIPO развила је 2025. године Водич за процену двоструке материјалности, који је намењен свим предузећима која су на путу успостављања одрживих пословних пракси, планирају или су у обавези да спроведу процену двоструке материјалности.

2. **Финансијску материјалност:** Начин на који фактори који се односе на животну средину и социјална питања утичу на финансијске резултате и ризике предузећа.

Графикон 1. Концепт двоструке материјалности

Извор: ИФЦ, Више од биланса стања.

Материјалност утицаја

Материјалност утицаја се односи на стварне или потенцијалне утицаје које предузећа имају на животну средину, људе и економију у целом свом ланцу вредности. Ови утицаји су материјални уколико су релевантни за разумевање позитивних или негативних доприноса предузећа циљевима одрживости. Према стандарду ESRS 1:

Процена материјалности утицаја односи се на идентификацију информација које се односе на стварне или потенцијалне, позитивне или негативне материјалне утицаје привредног субјекта на људе или животну средину у кратком, средњем или дугом року. Утицаји обухватају оне који су повезани са сопственим пословањем, производима и услугама, укључујући и пословне односе у узводном и низводном делу ланца вредности. Пословни односи нису ограничени само на директне уговорне односе.

Материјалност утицаја се у извесној мери процењује кроз поступак процене стања, у оквиру кога предузећа идентификују, спречавају, ублажавају и прате начин на који решавају стварне и потенцијалне негативне утицаје повезане са пословањем на животну средину и људе, што обухвата негативне утицаје повезане са сопственим пословањем, као и са узводним и низводним делом ланца вредности – укључујући производе или услуге, као и пословне односе.

Финансијска материјалност

Финансијска материјалност се односи на финансијске импликације питања одрживости по предузећа – односно на то како климатски, еколошки и други фактори одрживости утичу на финансијске резултате, профил ризика и вредност предузећа. Према стандарду ESRS 1:

Тема се обелодањује са финансијског аспекта ако изазива или се с разлогом може очекивати да ће изазвати материјалне финансијске последице по предузеће. То је случај када ризици или прилике који се односе на одређену тему имају, или се с разлогом може очекивати да ће имати, материјалан утицај на развој, финансијски положај, финансијске резултате, новчане токове, приступ финансирању или трошкове капитала предузећа у кратком, средњем или дугом року.

Циљ анализе финансијске материјалности је да утврди информације које су релевантне за инвеститоре, повериоце и друге финансијске заинтересоване стране и размотри ризике и прилике који могу утицати на профит, као што су:

- регулаторне промене (нпр. цене угљеника утичу на трошкове)
- тржишни трендови (нпр. потрошачи се okreћу ка одрживим производима)
- физички ризици повезани са климатским променама (нпр. прекиди у ланцу снабдевања).

В. Поступак процене материјалности

Табела приказана у даљем тексту даје преглед кључних корака које предузећа треба да примене приликом израде **процене двоструке материјалности** у складу са стандардом ESRS. Овим поступком обезбеђује се да предузећа на систематичан начин идентификују и утврде приоритете у вези са питањима одрживости која су материјална и са аспекта **утицаја** и са **финансијског** аспекта, полазећи од својих специфичних активности, контекста и ланца вредности.

Корак	Опис
Корак 1: Дефинисање опсега	Идентификовати целокупан спектар тема на основу тематских стандарда ESRS (E, S, G), пословног модела, сектора и ланца вредности.
Корак 2: Мапирање утицаја, ризика и прилика (IRO)	Идентификовати стварне и потенцијалне утицаје на људе и животну средину (материјалност утицаја), као и ризике и прилике повезане са одрживошћу који могу утицати на финансијске резултате (финансијска материјалност).
Корак 3: Укључивање заинтересованих страна	Спровести консултације са релевантним заинтересованим странама ради пружања информација потребних за процес идентификације и процене значајних утицаја у области одрживости.

Корак 4: Процена материјалности (двострука процена)	Оценити сваку тему са аспекта материјалности утицаја и финансијске материјалности, применом утврђених критеријума (нпр. озбиљност, интензитет, вероватноћа, временски оквир). ¹⁹
Корак 5: Утврђивање приоритета и документовање	Утврдити које су теме материјалне по једној или обе димензије. Документовати образложење, претпоставке, методологију и прагове материјалности.
Корак 6: Примена принципа „примени или објасни“	Уколико се одређена тема не сматра материјалном, то је потребно изричито навести и доставити образложење у складу са стандардом ESRS 2.
Корак 7: Учесталост	Процену материјалности потребно је спроводити најмање једном годишње или сваки пут када дође до значајних промена у стратегији, пословању или контексту.

Процену двоструке материјалности потребно је спроводити једном годишње као саставни део процеса извештавања о одрживости. Међутим, у случају **значајних промена** пословног модела, стратегије, пословања или спољашњег окружења, као и уколико се појаве нови ризици, утицаји или питања која покрећу заинтересоване стране, **неопходно је спровести поновну процену.**

С. Анализа узводног и низводног дела ланца вредности

Свеобухватна процена двоструке материјалности налаже да предузећа узму у обзир утицаје, ризике и прилике у области одрживости у оквиру целокупног ланца вредности – не само у оквиру сопственог пословања.

- **Узводни ланац вредности** обухвата активности као што су набавка сировина и праксе добављача.
- **Низводни ланац вредности** обухвата дистрибуцију производа, њихову употребу и утицаје на крају животног циклуса.

Према стандарду ESRS 1, материјалност се мора процењивати у односу на узводне и низводне активности, укључујући и пословне односе. Овако проширен приступ јача анализу **материјалности утицаја** и анализу **финансијске материјалности**, јер открива спољне факторе одрживости и финансијске изложености који би иначе могли остати препознати.

¹⁹ Према стандарду ESRS 1, материјалност утицаја се утврђује на основу обима и домета позитивних утицаја или озбиљности негативних утицаја, а у случају потенцијалних утицаја узима се у обзир и вероватноћа остварења. Међутим, када је реч о могућем негативном утицају на људска права, озбиљност утицаја има већу тежину у односу на вероватноћу.

D. Методе процене материјалности

Алати попут **матрице материјалности** могу се користити за визуелизацију резултата, али морају одражавати структурирану процену **озбиљности утицаја** и **финансијске релевантности**, а не само перцепцију заинтересованих страна.

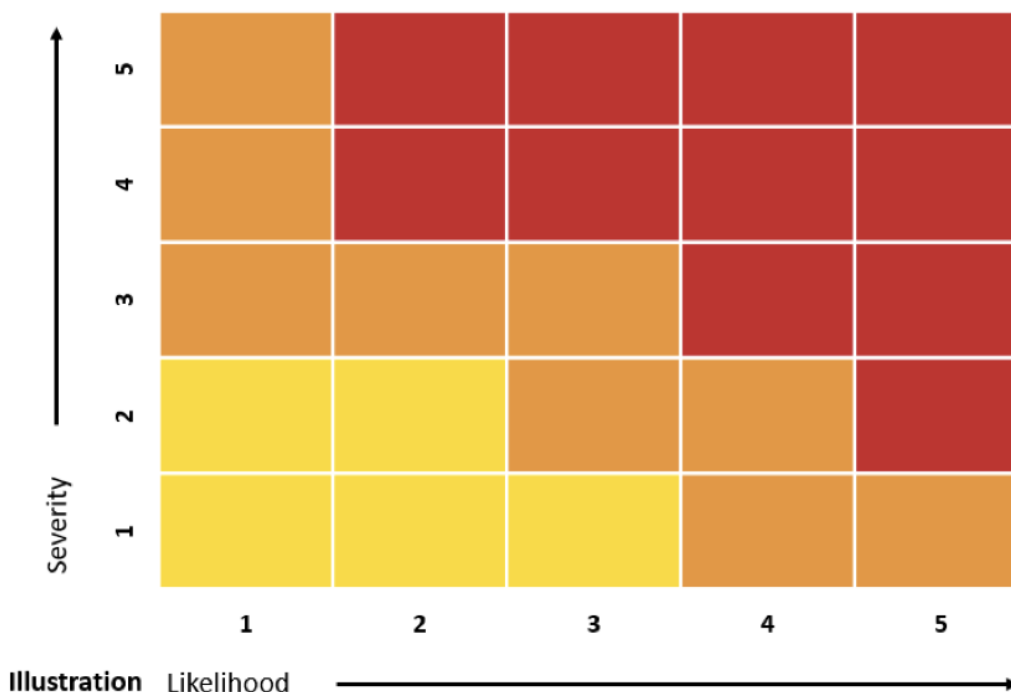
Према **ESRS 1**, процене материјалности морају узети у обзир како утицаје предузећа на **људе и животну средину** (материјалност утицаја), тако и **финансијске последице ризика и прилика повезаних са одрживошћу** (финансијска материјалност). Очекује се да предузећа примене **структуриран, на критеријумима заснован приступ** како би утврдила која питања одрживости су материјална и стога подлежу обелодањивању.

За **процену материјалности утицаја**, потребно је узети у обзир **озбиљност** утицаја (на основу обима, дмета и непоправљивости) и – у случају потенцијалног утицаја – његову **вероватноћу**.

Ови критеријуми се примењују на пословање предузећа, као и на узводни и низводни ланац вредности. У случају **утицаја на људска права**, **озбиљност утицаја има већу тежину у односу на вероватноћу**, у складу са **Водећим начелима УН-а о пословању и људским правима** и **ESRS 1 §3.4**.

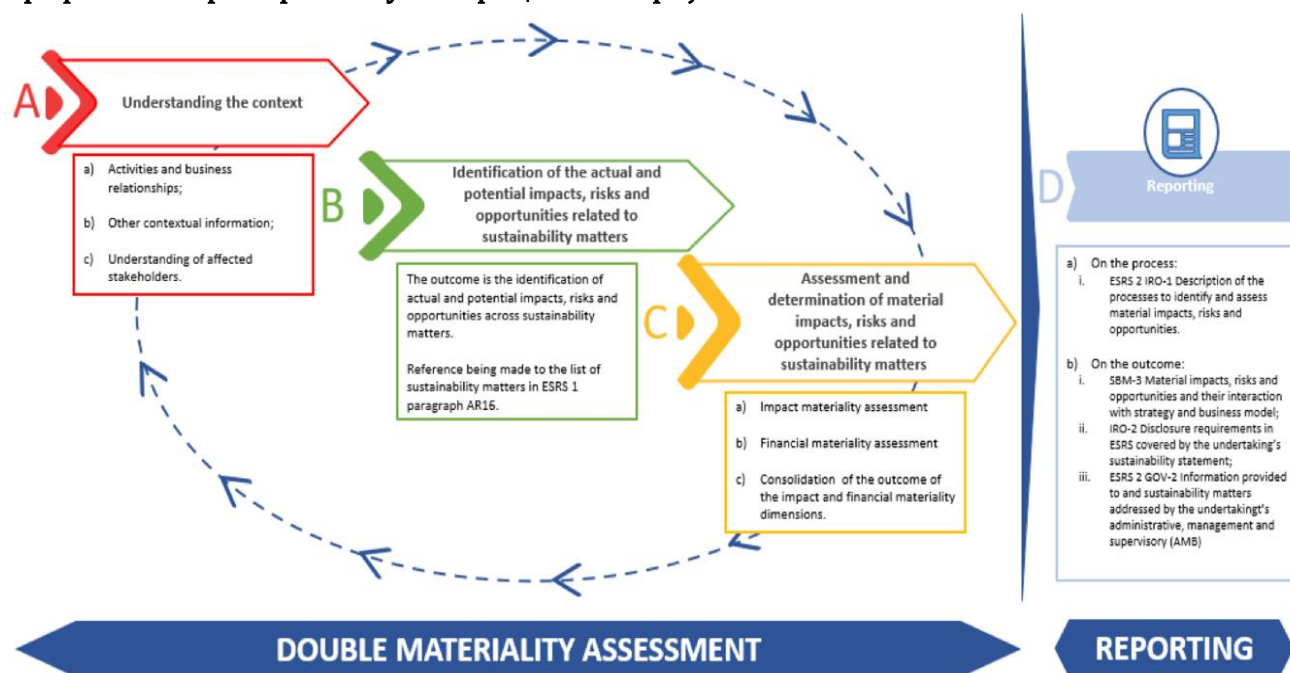
Када је реч о **финансијској материјалности**, процена треба да узме у обзир **интензитет, вероватноћу** и **временски оквир** финансијских последица повезаних с одрживошћу, што обухвата потенцијалне промене у новчаним токовима, приступу капиталу, финансијском положају или вредности предузећа у кратком, средњем и дугом року.

Графикон 2. Праг материјалности потенцијалних утицаја (илустративни пример)

Извор: EFRAG IG 1: Водич за спровођење процене материјалности

Графикон 3. Примери поступка процене материјалности

Извор: EFRAG IG 1: Водич за спровођење процене материјалности

Е. Обелодањивање о методи процене материјалности

Да би се обезбедила транспарентност при идентификовању и процени утицаја, ризика и прилика повезаних са одрживошћу, предузећа треба да обелодане *начин утврђивања материјалности утицаја и финансијске материјалности применом поуздане и доказима поткрепљене методологије*, што обухвата:

- **Методологије и претпоставке:** Методе и критеријуми који су коришћени за процену материјалности, укључујући начин утврђивања озбиљности утицаја, обухвата, вероватноће и непоправљивости (код материјалности утицаја), као и финансијски интензитет, вероватноћу и временски оквир (код финансијске материјалности).
- **Обухват и фокус:** Опсег процене, уз навођење сегмената пословања који су били приоритетни и образложења њиховог избора, укључујући обухват ланца вредности.
- **Укључивање заинтересованих страна:** Које погођене заинтересоване стране и друге релевантне групе су консултоване (нпр. инвеститори, запослени, заједнице) и како су њихови ставови утицали на резултате процене материјалности.
- **Критеријуми и прагови:** Стандарди које су коришћене за утврђивање материјалности, обухватајући како квантитативне податке, тако и квалитативне процене. Детаљне информације о системима бодовања, праговима материјалности и поступању са питањима која се налазе на граници или новонасталим питањима.

- **Датум и учесталост:** Датум последње процене материјалности, да ли се ради о свеобухватној анализи или ажурирању, као и критеријуми за поновну процену (нпр. промена пословног модела, стратегије или профила ризика).
- **Промене током времена:** Преглед значајних промена материјалних питања одрживости или методологије у односу на претходне периоде извештавања.

Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Материјалност

VSME генерално не захтева од МСП да спроводе формалну процену материјалности. Уместо тога, примењује се поједностављен приступ који подстиче МСП да извештавају само о темама које су релевантне за њихово пословање, сектор и очекивања заинтересованих страна. У ту сврху, стандард пружа смернице у форми питања како би се предузећима олакшала идентификација оних питања одрживости која су највероватније материјална и релевантна за њихово пословање. Оваквим пропорционалним и релевантним приступом обезбеђује се да извештавање остане практично и фокусирано, нарочито за мања предузећа са ограниченим ресурсима.

ДЕО III. ИЗВЕШТАВАЊЕ О МАТЕРИЈАЛНИМ ПИТАЊИМА ОДРЖИВОСТИ

У циљу обезбеђења разумљивости и кохерентности, Смернице групишу **тематска обелодањивања о одрживости** у три основне категорије признате у међународним стандардима – **животна средина, социјална питања и управљање (ESG)**. Основна упутства у овом одељку заснована су на **ESRS E1–E5, S1–S4, и G1**, интегришу **SASB стандарде** као додатне смернице за мерење показатеља и усклађена су са **Законом о рачуноводству** из 2019. године, који обавезује велика друштва од јавног интереса да извештавају о заштити животне средине, социјалним и кадровским питањима, поштовању људских права и борби против корупције.

Одељак је структуриран у три целине:

- **Опште ESG теме** – Захтеви и препоручени показатељи који се примењују у свим делатностима, у складу са ESRS тематским стандардима.
- **Секторска питања** – Додатне смернице о секторским ризицима, приликама и показатељима, с обзиром на то да сваки сектор има своје специфичне изазове у области одрживости.²⁰
- **Смернице за извештавање за МСП** – Препоруке прилагођене малим и средњим предузећима (која тренутно нису обухваћена чланом 37. Закона о рачуноводству), како би им се омогућило да искористе обелодањивање у области одрживости као покретач конкурентности, отпорности и дугорочног стварања вредности.

Наведени елементи заједно пружају прилагођавајући оквир који омогућава свим предузећима – великим и малим, у свим секторима – да обелодане ESG информације које су материјалне, корисне за доношење одлука и у складу са националним прописима и међународним најбољим праксама.

²⁰ ESRS не обухвата секторска обелодањивања. Уместо тога, секторска обелодањивања препоручују се у оквиру IFRS стандарда за извештавање о одрживости, уз примену SASB стандарда.

A. Општа питања одрживости

У складу са резултатима процене материјалности, од предузећа се очекује да извештавају о основном скупу питања из области животне средине и социјалних питања, која су у начелу релевантна за различите секторе и географске контексте, како је предвиђено ESRS стандардима.²¹

Тема	Основни фокус
Климатске промене	Емисије, климатски ризици, ублажавање и прилагођавање
Загађење	Загађење ваздуха, воде и земљишта; опасне супстанце
Водни и морски ресурси	Коришћење и испуштање воде, утицај на морске екосистеме
Биодиверзитет и екосистеми	Коришћење земљишта, сеча шума, губитак врста и станишта
Циркуларна економија и коришћење ресурса	Употреба материјала, отпад, рециклажа, животни век производа
Сопствена радна снага и радници у ланцу вредности	Радни услови, заступање радника и права радника, здравље и безбедност, обука, разноликост и једнак третман, као и радна права
Погођене заједнице	Локални утицаји, права аутохтоних народа, коришћење земљишта
Потрошачи и крајњи корисници	Безбедност производа, приступачност, приватност података
Пословна етика	Етика, спречавање корупције, лобирање, порези, узбуњивање

За свако питање које се, на основу процене двоструке материјалности, **сматра материјалним**, предузеће је дужно да обелодани одговарајуће утицаје, ризике и прилике, као и повезане политике, мере, показатеље и циљеве.

²¹ ESRS E1 - E5, S1-S4 и G1.

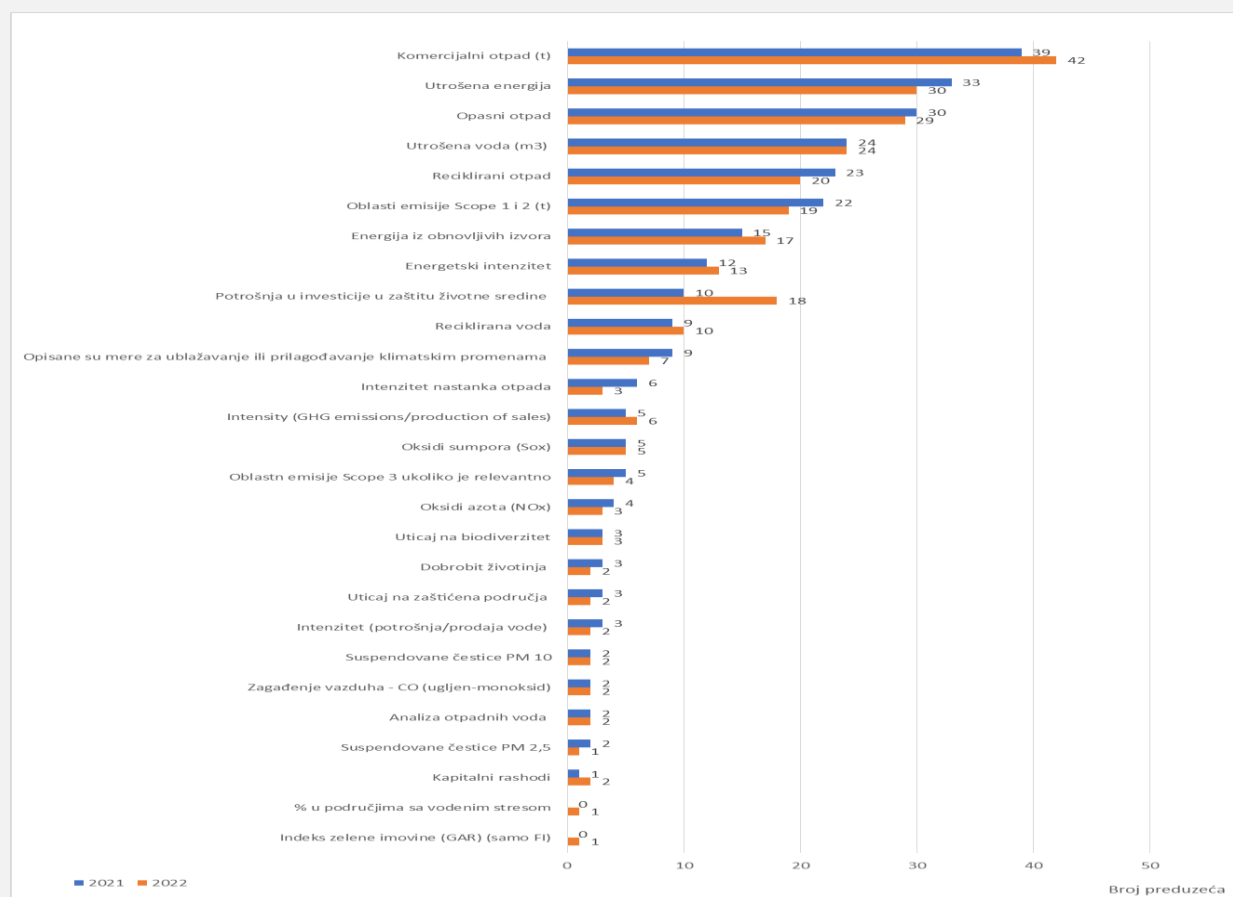
Питања животне средине

Од предузећа се очекује да извештавају о **материјално значајним питањима** из области животне средине како би обезбедила транспарентност, управљала ризицима и показала своју посвећеност одрживости на тржишту које све више вреднује еколошку одговорност. Питања животне средине обухватају климатске промене, загађење, водне и морске ресурсе, биодиверзитет и употребу природних ресурса.

Стање на тржишту: Извештавање о животној средини

Према резултатима дијагностичког извештаја, теме које се тичу отпада – укључујући и комерцијални, опасни и рециклирани отпад – биле су најзаступљеније међу показатељима из области животне средине у 2022. години. Следе укупна потрошња енергије и потрошња воде. GHG емисије заузеле су шесто место – о овој теми извештавала су 22 предузећа. Извештавање о улагањима у заштиту животне средине забележило је највећи раст, уз помак са деветог на седмо место. Посматрано у целини, првих шест тема остало је непромењено у 2021. и 2022. години, уз мање разлике у броју предузећа која су о њима извештавала.

Графикон 2.10. Број предузећа која су у своје нефинансијске извештаје укључила наведене показатеље из области животне средине

Обелодањивања у области животне средине треба да прикажу на који начин предузеће

идентификује, управља и прати напредак у вези са својим најзначајнијим утицајима и ризицима у овој области. У складу са ESRS стандардима, ова обелодањивања су систематизована у пет кључних категорија. За сваку тему која је утврђена као материјална, предузеће треба да објасни релевантност и наведе одговарајуће политике, мере и показатеље којима се прати напредак. У случајевима када се нека тема не сматра материјалном, предузеће треба да примени начело ESRS стандарда „примени или објасни“, уз кратко образложење разлога за њено изостављање.

Табела 3. Кључне области животне средине и примери политика, мера и показатеља

ESRS категорија	Обухват	Уобичајене политике	Уобичајене активности	Уобичајени показатељи
E1 Климатске промене	• <i>Scope 1, 2</i>—и ако је материјално, <i>Scope 3</i>—GHG емисије • Интензитет емисија • Енергетски микс • Стратегија ублажавања и адаптације (у складу са Париским споразумом)	• Циљеви смањење GHG емисија • Посвећеност постизању угљеничне неутралности	• Унапређење енергетске ефикасности • Набавка енергије из обновљивих извора • Анализа климатских сценарија	• t CO₂e по опсезима; потрошња енергије (MWh) • % обновљиве енергије • Интерна цена угљеника
E2 Загађење	• Емисије у ваздух, воду и земљиште • Бука / светлосно загађење • Управљање опасним супстанцама	• Политика спречавања загађења	• Филтери и пречишћивачи • Замена опасних хемикалија безбеднијим супстанцама • Системи за праћење емисија у реалном времену	• NO_x, SO_x, PM 2.5, VOCs • Количина опасног отпада • Број инцидената загађења
E3 Водни и морски ресурси	• Захватање, потрошња и испуштање воде – посебно у подручјима изложеним водним утицајима • Утицаји на водне екосистеме	• Стратегија управљања водним ресурсима	• Системи за рециклажу воде • Пројекти потпуног уклањања течног отпада	• m³ захваћене воде • % рециклиране воде • BOD/COD у отпадним водама
E4 Биодиверзитет и екосистеми	• Утицаји у заштићеним подручјима и у њиховој близини	• Политика „без нето губитака“ или „нето добитака“	• Процене утицаја на биодиверзитет	• Површина погођеног земљишта (ha) • Угрожене врсте

	• Губитак или обнова станишта	• Смернице за заштиту станишта	• Програми обнове или надокнаде	• Напредак у спровођењу акционог плана за биодиверзитет
Е5 Коришћење ресурса и циркуларна економија	• Коришћење сировина и ефикасност • Генерисање отпада и његово преусмеравање • Праксе циркуларног дизајна	• Политике одрживе набавке и циркуларне економије	• Редизајн производа ради могућности рециклаже • Системи затворене петље	•

Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Животна средина

У даљем тексту приказан је преглед извештавања о питањима из области животне средине за мала и средња предузећа у основном и проширеном модулу VSME стандарда. За више информација, види **Одељак III.C. Извештавање о одрживости за МСП.**

Основни модул	Свеобухватни модул
• Укупна потрошња енергије (MWh), са поделом на обновљиве и необновљиве изворе. • GHG емисије (tCO₂eq) – Обухват 1 (сопствени извори) и Обухват 2 (набављена енергија). • Интензитет GHG емисија – GHG емисије по јединици производње (€/tCO₂eq). • Обелодањивање емисија загађујућих материја у ваздух, воду и земљиште, уз позивање на националне обавезе извештавања, када је то применљиво. • Број и површина (ha) локација у власништву, закупу или којима се управљања које се налазе у подручја осетљивог биодиверзитета или у његовој близини. • Опциони показатељи у вези са коришћењем земљишта: укупна употреба земљишта, укупна покривеност, укупна површина на локацији и ван ње усмерена на очување природе. • Укупна количина захваћене воде (m³), укључујући и локације у подручјима изложеним високом водном стресу. • Потрошња воде (m³), израчуната као разлика између захваћене и испуштене количине воде у производним процесима. • Обелодањивање примене принципа циркуларне економије. • Укупна годишња количина генерисаног отпада по врстама (опасни и неопасни отпад). • Укупна количина отпада преусмерена на рециклажу или поновно коришћење.	• Обелодањивање циљева смањења GHG емисија у апсолутним вредностима за емисије из Обухвата 1 и Обухвата 2, а када је применљиво, и за Обухват 3, што обухвата циљне године, базне године, јединице мере и главне мере планиране ради постизања ових циљева. • Идентификација и опис климатских опасности и транзиционих догађаја, процена изложености и осетљивости имовине и ланца вредности, временски оквири идентификованих ризика и све предузете мере адаптације.

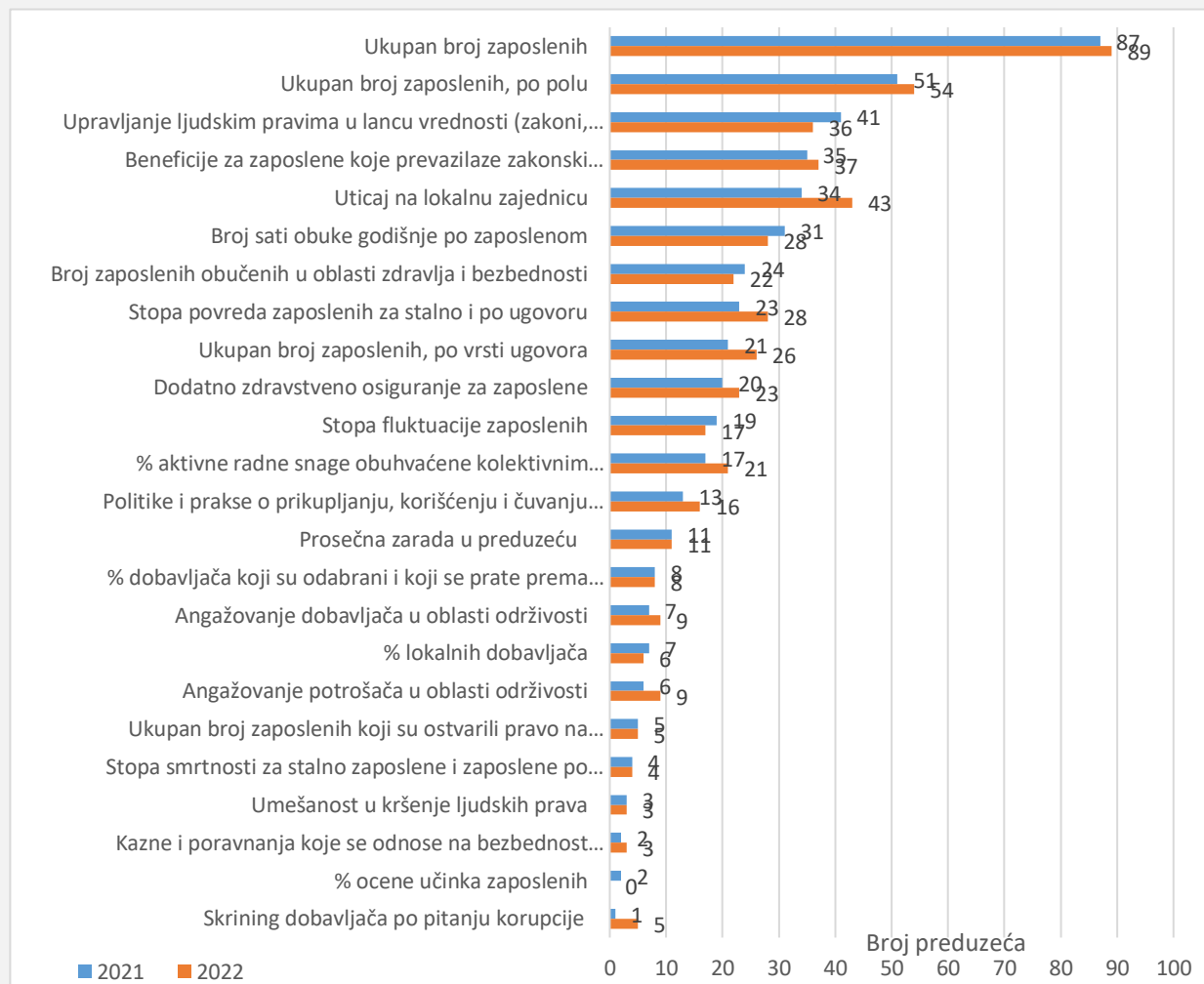
Социјална питања

Предузећа би требало да извештавају о **материјалним социјалним питањима** како би унапредила транспарентност, заштитила људска права и изградила поверење са заинтересованим странама. Кључне теме обухватају поступање са сопственом радном снагом, радне услове у ланцу вредности, утицаје на локалне заједнице и питања која се односе на потрошаче, као што су безбедност производа, заштита података и одрживост.

Стање на тржишту: Извештавање о социјалним показатељима

Велики проценат предузећа извештава о укупном (родно рашчлањеном) броју запослених, управљању људским правима у ланцу вредности, погодностима за запослене и улагањима у локалну заједницу. Подаци који се односе на запослене, улагања у заједницу, унапређење вештина запослених и здравље и безбедност сматрају се социјалним показатељима. У поређењу са 2021. годином, у 2022. код већине показатеља забележен је пораст броја предузећа која су извештавала.

Графикон 2.11. Број предузећа која су у своје нефинансијске извештаје укључила наведене социјалне показатеље.

Обелодањивања у вези са социјалним питањима треба да прикажу на који начин предузеће управља својим најзначајнијим социјалним утицајима, ризицима и одговорностима — како у оквиру сопствене радне снаге, тако и у ширем ланцу вредности. ESRS стандарди ова обелодањивања групишу у четири кључне категорије. За сваку тему која је оцењена као материјална, предузеће треба да објасни њен значај и да пружи релевантне информације о повезаним политикама, мерама и показатељима учинка. У случају да нека тема није материјална, примењује се ESRS принцип „примени или објасни“, што подразумева кратко објасњење разлога за њено изостављање.

Табела 4. Кључне социјалне области и примери политика, мера и показатеља

ESRS категорија	Обухват	Типичне политике	Типичне активности	Типични показатељи
-----------------	---------	------------------	--------------------	--------------------

S1 / S2 Сопствена радна снага и радници у ланцу вредности	• Радни услови, • Социјални дијалог и права радника • Здравље и безбедност • Обука и развој вештина • Разноликост и једнаки третман • Друга права у вези са радом	• Политике једнаких могућности, инклузије и фер зарада • Политика која се односи на здравље и безбедност • Кодекс понашања добављача • Политике етичких набавки	• Планови за безбедност на радном месту • Иницијативе за подстицање разноликости • Програми развоја каријере • Ревизије ланца снабдевања; жалбени механизми • Изградња капацитета са добављачима	• Укупан број запослених; родне разлике у зарадама • % жена на руководећим позицијама; број сати обуке по запосленом • Стопа повреда на радном месту • % добављача оцењених према ESG критеријумима • Број утврђених и отклоњених кршења радних права • % набавки од сертификованих добављача
S3 Погођене заједнице	• Утицај на локално становништво и угрожене групе • Приступ земљишту, води и средствима за живот • Укључивање заједнице и праведна расподела користи	• Политика људских права; политика укључивања аутохтоних народа и заједница	• Дијалог са заинтересованим странама; процене социјалних утицаја • Програми улагања у заједницу	• Број притужби заједнице • Проценат пројеката са спроведеним проценама утицаја • Проценат запошљавања локалног становништва
S4 Потрошачи и крајњи корисници	• Безбедност и означавање производа • Приватност потрошача и заштита података • Приступачност и доступност • Задовољство потрошача	• Управљање производима • Политика заштите података и сајбер-безбедности	• Корисничке линије за подршку • Етички протоколи маркетинга • Планови за реаговање у случају нарушавања безбедности података	• Број опозива производа; индекс задовољства потрошача • Проценат производа са сертификатом безбедности • Број пријављених инцидената

Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Социјална питања

У даљем тексту приказан је преглед извештавања о социјалним питањима које се препоручује за МСП у основном и свеобухватном модулу VSME стандарда. За више информација, види **Одељак III.C. Извештавање о одрживости за МСП.**

Основни модул	Свеобухватни модул
• Укупан број запослених (према бројном стању или еквиваленту пуног радног времена) • Структура уговора о запослењу (проценат стално запослених у односу на привремено запослене) • Родна структура (проценат мушкараца и жена) • Држава запослења (ако је реч о мултинационалном предузећу). • Стопа флукуације запослених (ако предузеће има 50 или више запослених)	• За предузећа са 50 или више запослених, обелоданити однос жена и мушкараца на руководећим позицијама, као и број samozапослених лица која раде искључиво за предузеће, те број привремено ангажованих радника.

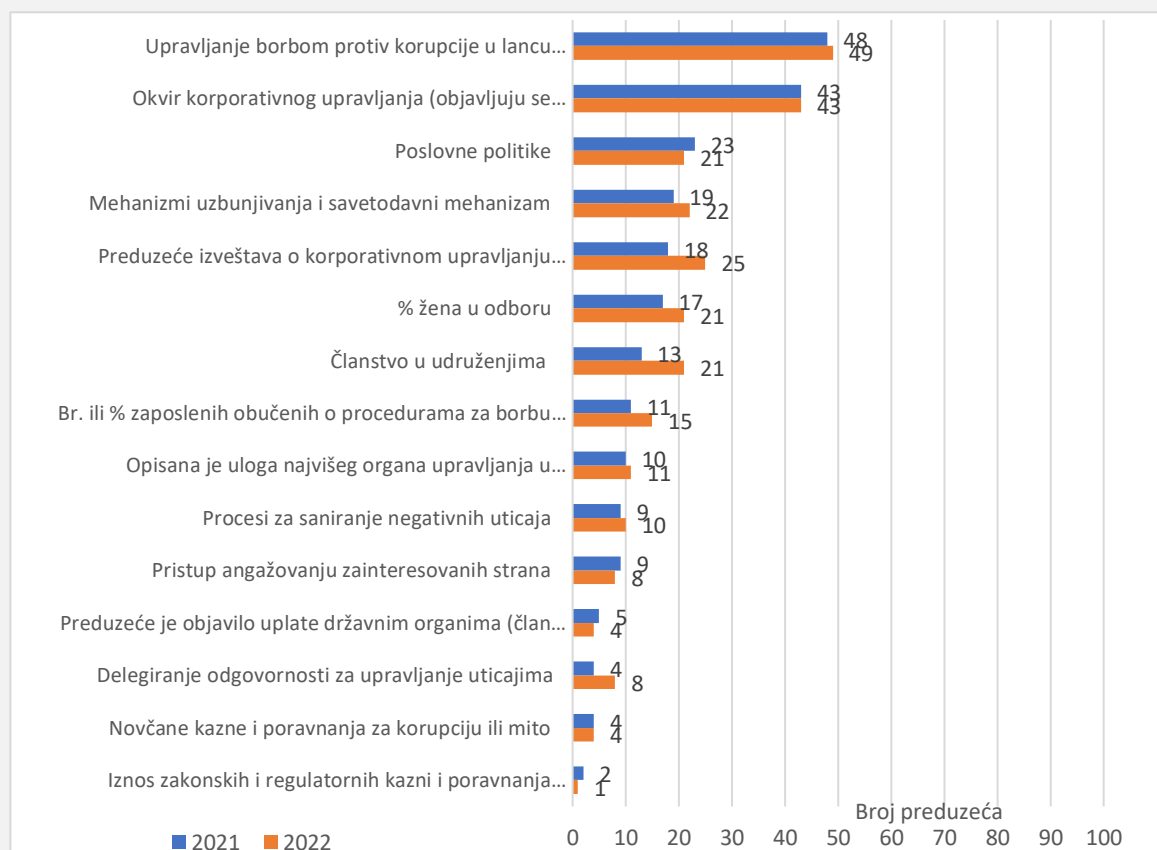
Управљање

Предузећа треба да извештавају о **материјалним питањима управљања** како би обезбедила етичко руковођење, очувала усклађеност са прописима и ојачала поверење заинтересованих страна. Квалитетно извештавање у овој области подстиче транспарентност и доприноси превенцији ризика повезаних са неетичким поступањем или slabим системом надзора. Кључне теме које треба обухватити укључују корпоративну културу и политику понашања, мере за спречавање корупције и подмићивања, као и одговорно управљање добављачима применом јасних политика и процена стања.

Стање на тржишту: извештавање о управљању

Бројна предузећа обелодањују извештаје о управљању који садрже информације о активностима на спречавању корупције у ланцу вредности, оквирима корпоративног управљања, обавезама утврђеним у политикама, механизмима за изражавање забринутости, као и о проценту жена на руководећим местима. У овој категорији разматрају се показатељи који се односе на корпоративно управљање, учешће жена на руководећим местима, обавезе утврђене политикама и жалбене механизме. Предузећа су у 2022. години извештавала о већини показатеља управљања у већој мери него у 2021. години. Разлика је нарочито приметна у броју предузећа која су извештавала о корпоративном управљању и чланству у удружењима.

Број предузећа која су укључила наведене показатеље управљања у нефинансијске извештаје

Обелодањивања о управљању треба да покажу како предузећа спроводе етичко пословање, управљају ESG ризицима и обезбеђују одговорно пословање у оквиру својих активности и целог ланца вредности. У складу са Европским стандардима за извештавање о одрживости (ESRS G1) и другим глобалним оквирима, оваква обелодањивања доприносе изградњи поверења инвеститора, регулатора и јавности. За свако релевантно питање у области управљања, предузећа треба да објасне зашто је оно материјално и да га поткрепе конкретним политикама, мерама и показатељима који показују делотворни надзор и одговорност. У случајевима када се неко питање управљања сматра нематеријалним, предузеће је у обавези да примени начело „примени или објасни“ из стандарда ESRS и кратко образложе његово изузимање.

Табела 5. Кључне области управљања и примери политика, мера и показатеља

ESRS категорија	Обухват	Уобичајене политике	Уобичајене мере	Уобичајени показатељи
G1.1 Корпоративна култура и	- Етички кодекс - Одговорно пословање	- Кодекс понашања - Политике које се	Обуке на тему етике	- Број спроведених обука о етици - Број пријављених/разрешен

пословно понашање	• Интерне контроле етичке усклађености	односе на етичка питања и усклађеност • Политика заштите узбуњивача	• Анонимни канали за узбуњивање • Надзор управног одбора над питањима етике	их случајева непрофесионалног понашања • Проценат запослених који су прошли обуку о етичком кодексу
G1.2 Спречавање корупције и подмићивања	• Мере за спречавање корупције • Процене ризика и процедуре извештавања	• Политика спречавања корупције и подмићивања (АБЦ – Anti bribery and corruption политика) • Политика поклона и гостопримства	• Провера трећих страна • Редовне АБЦ ревизије • Поступци сертификација запослених	• Број регистрованих случајева корупције • Проценат запослених обучених о спречавању подмићивања • Број скрининга високоризичних трећих страна
G1.3 Управљање везано за добављаче	• ESG ризици у поступцима набавке • Процена стања у области људских права • Транспарентност у ланцу снабдевања	• Политика одрживих набавки • Кодекс понашања добављача	• Ревизије добављача • Оцењивање ESG ризика • Јачање капацитета добављача	• Проценат добављача који су оцењени у погледу ESG ризика • Број уговора који садрже ESG клаузуле • Проценат трошкова набавке од одобрених добављача

Добровољни стандарди извештавања о одрживости за МСП – Управљање

У даљем тексту приказан је преглед извештавања о управљању које се препоручује за МСП у основном и свеобухватном модулу VSME стандарда. За више информација, види Одељак III.C. Извештавање о одрживости за МСП.

Основни модул	Свеобухватни модул
• Број осуђујућих пресуда у вези са кршењем закона о спречавању корупције и подмићивања, како у односу на предузеће тако и чланове руководства предузећа. • Укупан износ изречених новчаних казни (у еврима или локалној валути).	• Обелодањивање прихода остварених у секторима као што су производња контроверзног наоружања, узгој и производња дувана, фосилна горива (угаљ, нафта и гас) и хемијска индустрија (посебно производња пестицида и агрохемикалија). Такође, потребно је навести податке о евентуалном искључењу из референтних ЕУ показатеља усклађених са Париским споразумом. • Обелодањивање стопе родне разноликости у органу управљања, уколико је примењиво.

В. Секторска питања одрживости

Различити сектори изложени су специфичним ризицима у области одрживости услед природе пословања, зависности од ресурса и очекивања заинтересованих страна.

- **Енергетски сектор** је у великој мери изложен климатским ризицима, као што су регулаторни притисци за смањење емисија угљен-диоксида и прелазак са фосилних горива на обновљиве изворе енергије.
- **Пољопривреда** се суочава са изазовима као што су оскудица воде, деградација земљишта и губитак биодиверзитета, јер неодрживе пољопривредне праксе могу допринети нарушавању екосистема и угрожавању безбедности хране.
- **Модна и текстилна индустрија** се бори са изазовима транспарентности у ланцу снабдевања, кршењем радних права и великом потрошњом воде, нарочито у контексту производње тзв. „брзе моде“.
- **Финансијске услуге** су све више под лупом јавности због финансирања индустрија са високим емисијама угљеника или недовољне интеграције ESG ризика у инвестиционе одлуке.
- **Рударство** је изложен ризицима у области одрживости као што су деградација земљишта, загађење воде, крчење шума и питања људских права – укључујући расељавање заједница и небезбедне услове рада, који често изазивају пажњу јавности.
- **Технолошки и телекомуникациони сектор** мора да се бави питањима електронског отпада (е-отпада) који настаје од застарелих уређаја, утицајем енергетски интензивних дата центара на животну средину, као и изазовима дигиталне инклузије и заштите података.

Решавање секторских ризика у области одрживости захтева циљане стратегије, проактивно управљање ризицима и строго поштовање регулативе, како би се повећала отпорност пословања и очувало поверење заинтересованих страна. Секторски приступ омогућава предузећима, инвеститорима и регулаторима да дају приоритет најматеријалнијим ESG ризицима и приликама, чиме се унапређује управљање ризицима, извештавање и дугорочно стварање вредност.

ESRS стандарди не садрже секторска обелодањивања. Међутим, предузећа могу користити стандарде Међународног одбора за стандарде одрживости (SASB) ради извештавања о секторски специфичним питањима одрживости. SASB стандарди пружају смернице за примену стандарда извештавања о одрживости IFRS-а. У складу са овим стандардом, предузећа су дужна да самостално утврде која су питања материјална за њихову делатност и да о њима извештавају у складу са релевантним SASB секторским стандардима.²² У даљем

²² Према IFRS S1: „При идентификовању ризика и прилика у области одрживости за које би се оправдано могло очекивати да утичу на изгледе предузећа, предузеће је дужно да примењује IFRS стандарде обелодањивања у области одрживости. Поред IFRS стандарда обелодањивања у области одрживости: (а) предузеће је дужно да се позове на SASB стандарде и разматра примењивост тема које се обелодањују.

тексту дат је пример секторских питања за главне секторе у Србији. У *Прилогу 2 Секторска питања и показатељи*, дат је списак показатеља везаних за ова питања.

Табела 6. Специфична питања за одабране секторе, стандарди одрживости SASB-а

ПОЉОПРИВРЕДНИ ПРОИЗВОДИ • Емисије гасова са ефектом стаклене баште • Управљање енергијом • Управљање водама • Безбедност хране • Здравље и безбедност на раду • Утицаји на животну средину и социјална питања ланца снабдевања • Управљање ГМО • Набавка сировина БАНКАРСТВО • Безбедност података • Финансијска инклузија и јачање капацитета • ESG у анализи кредита • Емисије које се финансирају • Пословна етика • Управљање системским ризиком ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ • Емисије гасова са ефектом стаклене баште и планирање енергетских ресурса • Квалитет ваздуха • Управљање водама • Управљање пепелом од угља • Приступачност енергије • Здравље и безбедност на раду • Ефикасност крајње употребе и потражња • Нуклеарна безбедност и управљање ванредним ситуацијама • Отпорност електроенергетске мреже	РУДАРСТВО • Емисије гасова са ефектом стаклене баште • Квалитет ваздуха • Управљање енергијом • Управљање водама • Управљање отпадом и опасним материјалима • Утицај на биодиверзитет • Безбедност, људска права и права аутохтоних народа • Односи са заједницом • Радне праксе • Здравље и безбедност на раду • Пословна етика и транспарентност • Управљање постројењима за складиштење јаловине ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ • Еколошки отисак пословања • Управљање системским ризицима услед технолошких прекида • Управљање производима на крају животног циклуса • Заштита приватности података • Сигурност података • Конкурентно понашање и отворени интернет
---	---

Извор: SASB

С. Извештавање о одрживости за МСП

МСП нису обухваћена чланом 37. Закона о рачуноводству из 2019. године који се односи на нефинансијско извештавање. Међутим, МСП могу имати користи од извештавања о одрживости, стратешког алата који може позитивно да утиче на конкурентност, отпорност и стварање вредности. Неке од потенцијалних користи обухватају:

- **Приступ тржишту:** За МСП, посебно извознике, обелодањивање ESG информација је од све већег суштинског значаја за испуњавање захтева купаца из ЕУ и одржавање конкурентности на јединственом тржишту.
- **Приступ финансијама:** Унапређена способност привлачења инвеститора и обезбеђивања кредита под ESG условима.
- **Јачање репутације:** Јачање поверења и лојалности клијената и заинтересованих страна.
- **Оперативну ефикасност:** Уштеде и боље управљање ризицима.
- **Регулаторну спремност:** Усклађивање са новим стандардима и прописима у раној фази.

МСП могу користити VSME²³ које је развила Европска саветодавна група за финансијско извештавање (EFRAG).²⁴ VSME обухвата два модула:

- **Основни модул:** Намењен МСП који започињу процес извештавања о одрживости, са фокусом на основна обелодањивања применљива у различитим секторима.
- **Свеобухватни модул:** Пружа детаљнији оквир извештавања за МСП која желе да обезбеде дубинске информације о одрживости, у складу са специфичним захтевима пословних партнера као што су банке, инвеститори и велике корпорације.

У даљем тексту дат је преглед елемената извештавања предложених за МСП у основном и свеобухватном модулу. Анекс 3. *Извештавање о одрживости за МСП* пружа детаљан опис VSME и предложене показатеље за сваки модул.

²³ Добровољни стандарди извештавања о одрживости за нелистирана МСП (VSME), Европска саветодавна група за финансијско извештавање (EFRAG), децембар 2024.

²⁴ Привредна комора Србије, уз подршку SIPPO развила је дигитални алат базиран на Основном модулу VSME како би помогла МСП да процене своју спремност за одрживо пословање; пројекат је финансирао SECO; <https://pks.rs/strana/alat-za-procenu-spremnosti-kompanija-za-odrzivo-poslovanje>.

Табела 7. Преглед добровољних стандарда извештавања за нелистирана МСП (VSME)

Категорија	Основни модул	Свеобухватни модул
Опсег	Извештавање о питањима из области животне средине, социјалних питања и пословне праксе.	Додатна обелодањивања за пословне партнере (инвеститоре, банке и корпоративне клијенте).
Опције обелодањивања	B1 - B11 су обавезна обелодањивања.	Обухвата и B1 - B11, док C1 - C9 служе за детаљно извештавање.
Циљани корисници	Опште заинтересоване стране, регулатори и интерно извештавање унутар предузећа.	Намењено за учеснике на финансијском тржишту, инвеститоре и корпоративне клијенте.
Опште информације		
Опште информације	Извештавање о основама за припрему, сертификавању у области одрживости и детаљима о предузећу.	Пословни модел, стратегија и иницијативе везане за одрживост.
Стратегија одрживости	Политике, праксе и будуће иницијативе у области одрживости (B2).	Обухвата и B2, уз обелодањивање о одговорности вишег руководства (C2).
Животна средина		
Енергија и емисије GHG	<i>Scope 1</i> и <i>Scope 2</i> GHG емисија, потрошња енергије (B3).	Обухвата и емисије из <i>Scope 3</i> и циљеве смањења емисије (C3).
Загађење и биодиверзитет	Емисије загађујућих материја, уколико се то законом захтева и подручја осетљивог биодиверзитета (B4, B5).	Додатна разматрања на тему сектора са високим климатским утицајем и климатских ризика (C4).
Вода и коришћење ресурса	Захватање воде, потрошња, принципи циркуларне економије и управљање отпадом (B6, B7).	Нема додатних обелодањивања у односу на основни модул.
Социјална питања		
Показатељи везани за социјална питања – људска права радне снаге и етичка питања	Основне карактеристике радне снаге, здравље и безбедност на раду, родни јаз у платама, колективно преговарање и обуке (B8-B10).	Додају се информације о односу мушкараца и жена у руководству, коришћењу привремених радника/самозапослених (C5).
	Пресуде и казне за корупцију и подмићивање (B11).	Обухваћене су и политике у области људских права, инциденти и жалбени механизми (C6, C7).
Управљање		
Показатељи везани за управљање	Пресуде и казне за корупцију и подмићивање (B11).	Обухвата се стопа разноликости у управљању и приходи из контраверзних сектора (C8, C9).

ДЕО IV. ПРИКАЗ ИНФОРМАЦИЈА О ОДРЖИВОСТИ

Да би биле веродостојне и корисне за инвеститоре и друге заинтересоване стране при доношењу одлука, информације о одрживости морају бити високог квалитета, подложне независној верификацији, а формат и учесталост морају бити усклађени са финансијским извештавањем.

А. Квалитет информација

Квалитет информација о одрживости представља кључни фактор који омогућава заинтересованим странама да донесу информисане одлуке о предузећу. Атрибути квалитета информација о одрживости слични су атрибутима квалитета финансијских информација и односе се пре свега на **релевантност** и **верно приказивање**.

Информације о одрживости су **релевантне** када могу утицати на одлуке корисника у складу са приступом двоструке материјалности.

Верно приказивање подразумева да су информације (i) потпуне; (ii) тачне; (iii) неутралне; и (iv) уравнотежене.

- **Потпуност** подразумева приказивање свих материјалних информација неопходних корисницима за разумевање утицаја, ризика или прилике.
- **Тачност** подразумева постојање адекватних процедура и интерних контрола којима се избегавају материјалне грешке или материјално погрешна приказивања.
- **Неутралност** подразумева да су избор и начин обелодањивања информација непристрасни.
- **Уравнотеженост** подразумева да се резултати предузећа представљају обелодањивањем и позитивних и негативних утицаја, трендова и исхода, избегавајући прекомерно селективне или претерано оптимистичне приказе.

Поред тога, информације о одрживости треба да имају следеће карактеристике:

- **Упоредивост.** Информације о одрживости су упоредиве када омогућавају значајна временска поређења и поређења различитих предузећа, уз коришћење циљева, полазних основа или секторских реперних вредности. Доследност у методама током времена подржава упоредивост.
- **Проверљивост.** Информације треба да буду поткрепљене детаљним улазним подацима, методама израчунавања и чињеничним основама коришћеним за пројекције, као и анализама управљања и јасно наведеним претпоставкама. Проверљивост омогућава независним посматрачима да се сагласе са њиховим верним приказивањем.
- **Разумљивост.** Информације треба да буду јасне, сажете и структурисане тако да их може разумети корисник који има одговарајући ниво знања. Обелодањивања треба да избегавају опште изразе, непотребна понављања и стручни жаргон, усмеравајући се на материјално значајне информације.

Да би се обезбедила свеобухватност, предузећа треба да обелодане све информације о одрживости које су, поред оних изричито препоручених у овим смерницама, суштинске и неопходне заинтересованим странама за доношење информисаних одлука.

Упоредивост се може унапредити доследним коришћењем усаглашеног и међусобно допуњујућег скупа међународних смерница и стандарда наведених у овом документу, који пружају оквир за доследно обелодањивање различитих аспеката менаџмента и управљања одрживошћу.

В. Уверавање о нефинансијским информацијама

Добром праксом сматра се када предузећа ангажују независну трећу страну — обично ревизора — ради верификације потпуности, поузданости и веродостојности информација о одрживости. Када су у питању нефинансијске информације овај процес назива се уверавање и — слично ревизији финансијских извештаја — може бити уверавање у разумној мери или у ограниченом степену.

- **Ограничено уверавање** пружа умерен степен уверавања, користећи мање опсежне поступке као што су упити и аналитички извештаји и доводи до закључка да „није уочено ништа што би указивало на материјалне неправилности“.
- **Разумно уверавање** пружа виши степен уверавања, укључујући свеобухватније тестирање и проверу и доводи до закључка да су информације „тачно приказано“ или пружају „истинит и веродостојан приказ“.

У Србији уверавање о нефинансијским информацијама још увек није устаљена пракса. Иако глобални трендови показују да 64% предузећа добија неки облик уверавања, већина предузећа не добија екстерно уверавање, пре свега због његове добровољне природе и ограничене потражње од стране регулатора, банака и инвеститора.

Стање на тржишту: Уверавање о нефинансијским информацијама

Глобална компаративна студија показала је да, иако 95% предузећа у одређеној мери обелодањује података о ESG (или одрживости), само 64% добија уверавање, од чега је 80% оних који добијају ограничена уверавања (IFAC 2023).

У Србији се прибављање извештаја о независном уверавању и даље сматра напредном праксом, коју предузећа ретко самостално покрећу. Оваква уздржаност може се приписати добровољној природи уверавања, будући да ни закон, ни главни актери као што су банке или осигуравајућа друштва не захтевају да извештаји буду подвргнути независном уверавању. Позитивно сазнање је да су још два предузећа

доставила извештај са ограниченим уверавањем о својим добровољним извештајима о одрживости.

Ипак, уверавање о нефинансијским информацијама се све више препознаје као кључни инструмент за изградњу поверења и веродостојности извештавања о одрживости, а у све већем броју случајева се очекује, па чак и захтева, као што је то, на пример, случај у Европској унији.

CSRD Европске уније – Уверавање

Директива Европске уније о извештавању о корпоративној одрживости (CSRD) захтева независно ограничено уверавање о информацијама о одрживости. Омнибус пакет за поједностављење примене ESRS-а мења CSRD тако што обавезује Европску комисију да усвоји циљане смернице о примени ограниченог уверавања, које треба да буду израђене до 1. октобра 2026. године.²⁵

Ревизори могу користити међународне стандарде за пружање уверавања о нефинансијским информацијама:

- Међународни стандард који се односи на услуге уверавања ISAE 3000, примењује се на ангажовање на основу кога се пружа уверавање о нефинансијским подацима (нпр. извештаји о људским правима, тврдње које се односе на ESG, интерне контроле);
- Међународни стандард који се односи на услуге уверавања о питањима одрживости - ISSA 5000 усмерен је на информације о одрживости (обелодањивања у вези са климом, социјалним питањима и управљањем).

Заједно, ова два стандарда представљају чврсту основу за уверавање о информацијама о одрживости. ISSA 5000 је осмишљен тако да се примењује у складу са ISAE 3000, пружајући детаљна упутства о питањима као што су материјалност, показатељи, интерне контроле и границе извештавања у контексту одрживости.

На пример, пружалац услуга уверавања може користити ISAE 3000 за дефинисање структуре ангажовања и етичких захтева, а потом се ослонити на ISSA 5000 ради конкретних очекивања у погледу обелодањивања о одрживости, као што су верификација GHG емисија или усклађеност са ESRS-ом.

Кључни кораци у уверавању о нефинансијским информацијама и информацијама о одрживости

²⁵ Предлог директиве о измени појединих правила ЕУ о корпоративном извештавању о одрживости и процени стања („Омнибус предлог“), 1. април 2025. године, Европска комисија.

- **Обим и циљеви.** Пружалац услуга уверавања и предузеће заједнички утврђују предмет уверавања (нпр. GHG емисије, KPI показатељи за ESG), примењиве стандарде (нпр. GRI, ESRS) и ниво уверавања (ограничено или разумно).
 - **План ангажовања.** Израђује се прилагођен план рада заснован на ризику, материјалности и поузданости интерних система података, у складу са етичким захтевима и захтевима у погледу контроле квалитета.
 - **Процена доказа.** Пружалац услуга уверавања процењује документацију, интервјуише кључни кадар, тестира податке и процењује доследност обелодањивања у односу на интерне контроле и спољне стандарде.
 - **Извештај о уверавању.** Издаје се формални извештај у коме се описују обим, критеријуми, методологија и ниво уверавања, као и евентуална ограничења или налази.
- Препоруке (опционо).** Руководству се могу доставити предлози за унапређење квалитета података, контрола и будућих процеса извештавања.

Међународни стандарди уверавања

Међународни стандарди уверавања ISAE 3000 представља међународни стандард који је утврдио Одбор за међународне стандарде ревизије и услуга уверавања (IAASB) и који пружа смернице за ангажовања на основу којих се пружају услуге уверавања које се не односе на ревизије или анализу историјских финансијских информација. Овај стандард дефинише принципе и поступке које пружаоци услуга уверавања морају да следе приликом испитивања широког спектра нефинансијских питања, као што су извештаји о одрживости, интерне контроле и усклађеност са регулаторним захтевима.

Међународни стандард уверавања о питањима одрживости ISSA 5000 представља глобални стандард који је развио IAASB с циљем да обезбеди доследан оквир за уверавање о извештавању о одрживости. Примењује се на све информације које се односе на одрживост, без обзира на примењени оквир извештавања (нпр. ISSB, GRI, ESRS) и погодан је како за уверавања у ограниченом степену, тако и за уверавања у разумној мери. Стандард наглашава основне принципе као што су транспарентност, релевантност, поузданост и упоредивост и захтева да пружаоци услуга уверавања процене квалитет основног система извештавања, спроведу процене засноване на доказима и јасно комуницирају своје закључке заинтересованим странама.

С. Формат / Учесталост

Предузећа су дужна да обелодањују материјалне информације о одрживости користећи адекватне канале комуникације како би информисала заинтересоване стране и инвеститоре.

Према Закону о рачуноводству, предузећа су дужна да поднесу извештај о пословању као саставни део свог годишњег извештаја, који обухвата и нефинансијске информације. Поред тога, велика друштва од јавног интереса са више од 500 запослених обавезна су да у извештај о пословању укључе и нефинансијски извештај, који садржи и податке о одрживости.²⁶

Ова законска обавеза је у складу са стандардом ESRS 1, који прописује да се извештаји о одрживости приказују као посебно поглавље у извештају о пословању. ESRS 1 такође налаже да извештај о одрживости треба да садржи четири целине, и то следећим редоследом:

- Опште информације (укључујући менаџмент и управљање одрживошћу)
- Информације о животној средини
- Информације о социјалним питањима
- Информације о управљању

ESRS 1 Општи захтеви

Предузеће је дужно да свој извештај о одрживости структурира у четири целине, и то следећим редоследом: опште информације, информације о животној средини (укључујући обелодањивања у складу са чланом 8 Уредбе (ЕУ) 2020/852), информације о социјалним питањима и информације о управљању.

²⁶ Члан 37. Закона о рачуноводству (Службени гласник РС 73/2019 и 44/2021).

Табела 8. Пример структуре ESRS извештаја о одрживости

Извештај о пословању	
Анализа развоја, пословних резултата и положаја привредног субјекта	Опис главних ризика и неизвесности
Вероватан будући развој привредног субјекта	Извештај о корпоративном управљању
Извештај о одрживости	
1. Опште информације ESRS 2 Обелодањивање општих информација - Посебни тематски захтеви за обелодањивање из тематског ESRS-а - Додатни захтеви за обелодањивање из секторског ESRS-а - Попис испуњених захтева за обелодањивање - Табела са свим подацима који проистичу из других прописа ЕУ	3. Информације о социјалним питањима ESRS S1 Сопствена радна снага - Захтев за обелодањивање о управљању утицајима, ризицима и приликама и показатељима и циљевима из ESRS S1 - Додатни захтев за обелодањивање из секторског ESRS-а - Могуће додатне ентитетски специфичне информације ESRS S2 Радници у ланцу вредности - Захтев за обелодањивање о управљању утицајима, ризицима и приликама и показатељима и циљевима из ESRS S2 - Додатни захтев за обелодањивање из секторског ESRS-а - Могуће додатне ентитетски специфичне информације ESRS S4 Потрошачи и крајњи корисници - Захтев за обелодањивање о управљању утицајима, ризицима и приликама и показатељима и циљевима из ESRS S4 - Додатни захтев за обелодањивање из секторског ESRS-а
2. Информације о животној средини Обелодањивање у складу са чланом 8 Уредбе 2020/852 (Уредба о таксономији) ESRS E1 Климатске промене - Захтев за обелодањивање о управљању утицајима, ризицима и приликама и показатељима и циљевима из ESRS E1 - Додатни захтев за обелодањивање из секторског ESRS-а - Могуће додатне ентитетски специфичне информације ESRS E5 Коришћење ресурса и циркуларна економија - Захтев за обелодањивање о управљању утицајима, ризицима и приликама и показатељима и циљевима из ESRS E5 - Додатни захтев за обелодањивање из секторског ESRS-а - Могуће додатне ентитетски специфичне информације	4. Информације о управљању ESRS G1 Пословна етика - Захтев за обелодањивање о управљању утицајима, ризицима и приликама и показатељима и циљевима из ESRS G1 - Додатни захтев за обелодањивање из секторског ESRS-а - Могуће додатне ентитетски специфичне информације

Извор: ESRS 1, Прилог Ф.

Радн подршке висококвалитетном извештавању о одрживости, усклађеном са стандардима ЕУ, предузећа треба да интегришу дигиталне алате и оквире који омогућавају структурирана, проверљива и упоредива обелодањивања. У **Прилогу 6** дат је преглед кључних технологија — укључујући XBRL, ESEF, dMRV системе и дигиталну таксономију ESRS — као и практичне препоруке за њихову примену у Србији.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1. Општа питања и показатељи о одрживости

Показатељи дати у даљем тексту представљају Захтеве за обелодањивање показатеља и циљева из ESRS E1-E5, S1-S4 и G1.

ЖИВОТНА СРЕДИНА	
Климатске промене	• Циљеви у вези са ублажавањем и прилагођавањем климатским променама • Потрошња енергије и енергетски микс • Укупне GHG емисије из Обима 1, 2 и 3, као и укупне GHG емисије и интензитет емисија • Пројекти уклањања GHG емисија и ублажавања финансирани путем угљеничних кредита • Интерна цена угљеника • Очекиване финансијске последице материјалних физичких и транзиционих ризика и потенцијалних прилика повезаних са климом • Стратегије за прилагођавање последицама климатских промена
Загађење	• Циљеви везани за загађење • Загађење ваздуха, воде и земљишта • Супстанце које изазивају забринутост и супстанце које изазивају посебну забринутост • Очекиване финансијске последице утицаја, ризика и прилика повезаних са загађењем
Водни и морски ресурси	• Посебни циљеви у вези са водним и морским ресурсима • Потрошња воде • Очекиване финансијске последице утицаја, ризика и прилика повезаних са водним и морским ресурсима
Биодиверзитет и екосистеми	• Циљеви у вези са биодиверзитетом и екосистемима • Показатељи у вези са утицајима који се односе на промене биодиверзитета и екосистема • Очекиване финансијске последице ризика и прилика повезаних са биодиверзитетом и екосистемима
Коришћење ресурса и циркуларна економија	• Циљеви у вези са употребом ресурса и циркуларном економијом • Улазни ресурси • Излазни ресурси • Очекиване финансијске последице утицаја, ризика и прилика повезаних са употребом ресурса и циркуларном економијом

СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА

Сопствена радна снага

- Циљеви који се односе на управљање материјалним негативним утицајима, подстицање позитивних утицаја и управљање материјалним ризицима и приликама
- Карактеристике запослених у предузећу
- Карактеристике запослених који нису у радном односу
- Обухват колективним преговарањем и социјални дијалог
- Показатељи о разноликости
- Адекватна зарада
- Социјална заштита
- Особе са инвалидитетом
- Показатељи који се односе на обуку и развој вештина
- Показатељи који се односе на здравље и безбедности
- Показатељи који се односе на равнотежу између пословног и приватног живота
- Показатељи о зарадама (разлика у плати и укупна зарада)
- Инциденти, притужбе и тешки случајеви кршења људских права

Радници у ланцу вредности

- Циљеви који се односе на управљање материјалним негативним утицајима, подстицање позитивних утицаја и управљање материјалним ризицима и приликама

Погођене заједнице

- Циљеви који се односе на управљање материјалним негативним утицајима, подстицање позитивних утицаја и управљање материјалним ризицима и приликама

Потрошачи и крајњи корисници

- Циљеви који се односе на управљање материјалним негативним утицајима, подстицање позитивних утицаја и управљање материјалним ризицима и приликама

УПРАВЉАЊЕ

Пословна етика

- Потврђени инциденти корупције или подмићивања
- Политички утицај и активности лобирања
- Праксе плаћања

Прилог 2. Секторска питања и показатељи о одрживости

Следећа питања и показатељи засновани су на стандардима SASB-а за сваки сектор.

- Пољопривредни производи
- Електропривреда и производња електричне енергије
- Рударство
- Телекомуникације

1. Пољопривредни производи

Сектор пољопривредних производа обухвата предузећа која прерађују, тргују и дистрибуирају поврће и воће, као и она која производе пољопривредне сировине као што су житарице, шећер, уљарице за исхрану, кукуруз, соја и сточна храна. Предузећа у овој индустрији могу набављати пољопривредне сировине од трећих страна.

SASB ПОКАЗАТЕЉИ – ПОЉОПРИВРЕДНИ ПРОИЗВОДИ	
Емисије гаса са ефектом стаклене баште	• Укупне глобалне GHG емисије из Обима 1
	• Разматрање дугорочне и краткорочне стратегије или плана за управљање емисијама из Обима 1, циљеви смањења емисија и анализа резултата у односу на постављене циљеве
	• Потрошено гориво за потребе возног парка, проценат обновљивих извора
Управљање енергијом	• (1) Потрошена оперативна енергија; (2) проценат електричне енергије из мреже; и (3) проценат електричне енергије из обновљивих извора
Управљање водом	• (1) Укупна количина захваћене воде; (2) укупна количина потрошене воде; проценат захваћене и потрошене воде у регионима са високим или изузетно високим основним водним стресом
	• Опис ризика управљања водним ресурсима и разматрање стратегија и пракси за ублажавање тих ризика
	• Број случајева неусаглашености у вези са дозволама, стандардима и прописима о квалитету воде
Безбедност хране	• Ревизија према Глобалној иницијативи за сигурност хране (GFSI) (1) стопа неусклађености; и (2) стопа спровођења корективних мера код (a) већих; и (b) мањих неусклађености
	• Проценат пољопривредних производа набављених од добављача који су сертифицирани у складу са програмом безбедности хране признатим од стране Глобалне иницијативе за сигурност хране (GFSI)

	• (1) Број издатих налога за повлачење производа; и (2) укупна количина повучених прехранбених производа
Здравље и безбедност на раду	• (1) Укупна стопа евидентираних инцидената (TRIR); (2) стопа смртних исхода; и (3) стопа учесталости избегнутих инцидената (NMFR) за (a) запослене у предузећу; и (b) запослене код извођача
Утицаји ланца снабдевања сировинама на животну средину и социјална питања	• (1) Проценат набављених пољопривредних производа који су сертифицирани у складу са стандардом у области животне средине и социјалних питања треће стране; и (2) проценти по стандардима
	• Ревизија одговорности добављача у области социјалних питања и животне средине; (1) стопа неусклађености; и (2) стопа спроведених корективних мера код (a) већих; и (b) мањих неусклађености
	• Разматрање стратегије управљања ризицима у области животне средине и социјалних питања који потичу од уговорне производње и набавке сировина
Управљање ГМО	• Разматрање стратегија управљања употребом генетски модификованих организама (ГМО)
Набавка сировина	• Идентификација главних култура и опис ризика и могућности које проистичу из климатских промена
	• Проценат пољопривредних производа набављених из региона са високим или изузетно високим основним водним стресом
ПОКАЗАТЕЉИ АКТИВНОСТИ	
• Производња по главним културама • Број прерађивачких постројења • Укупна површина земљишта која се активно користи за производњу • Трошкови пољопривредних производа набављених од трећих страна	

2. Комерцијалне банке

Комерцијалне банке пружају кључне финансијске услуге, укључујући депозите, кредите и пројектно финансирање. Њихов утицај на финансијску инклузију, системску стабилност и животну средину кроз финансиране активности чини их главним актерима у области одрживих финансија.

SASB ПОКАЗАТЕЉИ – КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ	
Безбедност података	- Број повреда безбедности података, проценат који укључује личне податке и број погођених власника рачуна (<i>FN-CB-230a.1</i>) - Опис приступа идентификовању и управљању ризицима у области безбедности података (<i>FN-CB-230a.2</i>)
Финансијска инклузија и изградња капацитета	- Број и износ недоспелих кредита који испуњавају услове за програме намењене подстицању развоја малих предузећа и заједница (<i>FN-CB-240a.1</i>) - Број и износ доспелих кредита који не доносе приход од камате или кредита који су под мораторијумом који испуњавају услове за програме намењене подстицању развоја малих предузећа и заједница (<i>FN-CB-240a.2</i>) - Број текућих рачуна без накнаде који су обезбеђени клијентима који раније нису имали приступ банкарским услугама или су били недовољно обухваћени банкарским системом (<i>FN-CB-240a.3</i>) - Број учесника у програмима финансијске писмености намењеним лицима без приступа банкарским услугама, недовољно обухваћеним или недовољно услуженим клијентима (<i>FN-CB-240a.4</i>)
ESG у кредитној анализи	Опис приступа интегрисању фактора животне средине, социјалних питања и управљања (ESG) у кредитну анализу (<i>FN-CB-410a.2</i>)
Финансиране емисије	- Апсолутне бруто финансиране емисије, раздвојене по категоријама: (1) <i>Scope 1</i>, (2) <i>Scope 2</i> и (3) <i>Scope 3</i> (<i>FN-CB-410b.1</i>) - Бруто изложеност по привредним гранама, према класи имовине (<i>FN-CB-410b.2</i>) - Проценат бруто изложености укључен у обрачун финансираних емисија (<i>FN-CB-410b.3</i>) - Опис методологије која се користи за израчунавање финансираних емисија (<i>FN-CB-410b.4</i>)
Пословна етика	- Укупан износ новчаних губитака насталих као последица судских поступака у вези са преварама, трговањем на основу инсајдерских информација, повредом антимонополских прописа, антиконкурентским понашањем, манипулацијом тржишта, злоупотребама или примене других прописа који регулишу финансијски сектор (<i>FN-CB-510a.1</i>) - Опис политика и процедура које се односе на узбуњиваче (<i>FN-CB-510a.2</i>)
Управљање системским ризиком	- Оцена глобално системски важне банке (G-SIB), по категоријама (<i>FN-CB-550a.1</i>) - Опис приступа интегрисању резултата обавезних и добровољних стрес-тестова у планирање адекватности капитала, дугорочну корпоративну стратегију и друге пословне активности (<i>FN-CB-550a.2</i>)

3. Електропривреда и производња електричне енергије

Енергетски сектор обухвата широк спектар активности, укључујући производњу електричне енергије, успостављање мреже за пренос и дистрибуцију електричне енергије, као и продају електричне енергије потрошачима.

SASB ПОКАЗАТЕЉИ – ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА	
Емисије гасова са ефектом стаклене баште и планирање енергетских ресурса	- Укупне глобалне емисије <i>Scope 1</i>, проценат обухваћен (2) прописима који ограничавају емисије и (3) прописима који захтевају извештавање о емисијама - Емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG) повезане са испоруком електричне енергије - Разматрање дугорочне и краткорочне стратегије или плана за управљање емисијама <i>Scope 1</i>, укључујући циљеве за смањење емисија и анализу резултата у односу на те циљеве
Квалитет ваздуха	Емисије у ваздух следећих загађујућих материја: (1) NO_x (без N₂O), (2) SO_x, (3) честице (PM₁₀), (4) олово (Pb) и (5) жива (Hg); проценат сваке од ових материја у густо насељеним подручјима или у њиховој близини
Управљање водом	- Укупна количина захваћене воде; (2) укупна количина потрошене воде; проценат захваћене и потрошене воде у регионима са високим или изузетно високим основним водним стресом - Број инцидената неусклађености у вези са дозволама, стандардима и прописима у области квалитета воде - Опис ризика везаних за управљање водом и разматрање стратегија и пракси за ублажавање тих ризика
Управљање пепелом од угља	- Количина насталих производа сагоревања угља (CCPs); (2) проценат који је рециклиран; - Опис политика и процедура за управљање производима сагоревања угља (CCPs) за активна и неактивна постројења;
Пристапачност електричне енергије	- Просечна малопродајна цена електричне енергије за (1) домаћинства; (2) комерцијалне потрошаче; и (3) индустријске потрошаче; - Број искључења домаћинстава са мреже због неплаћања; (2) проценат поновно прикључених потрошача у року од 30 дана; - Разматрање утицаја спољних фактора на пристапачност електричне енергије потрошачима, укључујући економске услове у подручју пружања услуга;
Здравље и безбедност на раду	(1) Укупна стопа евидентираних инцидената (TRIR); (2) стопа смртних исхода; и (3) стопа учесталости избегнутих инцидената (NMFR) за (a) запослене у предузећу; и (b) запослене код извођача
Енергетска ефикасност и управљање потрошњом код крајњих корисника	- Проценат потрошње електричне енергије којом се управља путем технологије паметних мрежа 2 - Уштеда електричне енергије код потрошача остварена путем мера енергетске ефикасности, по тржишту 3

Нуклеарна безбедност и управљање ванредним ситуацијама	• Укупан број нуклеарних постројења, приказан према резултатима последњег независног прегледа безбедности • Опис активности и мера предузетих ради управљања нуклеарном безбедношћу и спремности за ванредне ситуације
Отпорност мреже	• Број случајева непоштовања физичких или сајбер безбедносних стандарда и прописа • (1) Индекс просечног трајања отказа система (SAIDI); (2) Индекс просечне учесталости прекида система (SAIFI); и (3) Индекс просечног трајања једног прекида по потрошачу (CAIDI), са бројем дана са значајним инцидентима
ПОКАЗАТЕЉИ АКТИВНОСТИ	
• Број: (1) домаћинства, (2) комерцијалних и (3) индустријских корисника • Укупна испоручена електрична енергија за: (1) домаћинства, (2) комерцијалне, (3) индустријске, (4) остале малопродајне и (5) veleпродајне потрошаче • Укупна дужина преносне и дистрибутивне мреже • Укупна произведена електрична енергија, проценат по главним изворима енергије и проценат на регулисаним тржиштима • Укупна количина купљене електричне енергије на велико	

4. Рударство

Рударска индустрија обухвата широк спектар активности, укључујући експлоатацију минерала и метала (обојених и црних), вађење песка и расутих материјала, као и племенитих метала (драгог камења) и минерала. Ове активности доводе до значајног загађења земљишта и ваздуха.

SASB ПОКАЗАТЕЉИ – МЕТАЛИ И РУДАРЕЊЕ	
Емисије гаса са ефектом стаклене баште	- Бруто глобалне емисије Обима 1, проценат обухваћен прописима који ограничавају емисије - Разматрање дугорочне и краткорочне стратегије или плана за управљање емисијама <i>Score</i> 1, укључујући циљеве за смањење емисија и анализу резултата у односу на те циљеве
Квалитет ваздуха	Емисије следећих загађујућих материја у ваздуху: (1) CO, (2) NO_x (без N₂O), (3) SO_x, (4) честице (PM₁₀), (5) жива (Hg), (6) олово (Pb) и (7) испарљива органска једињења (VOCs)
Управљање енергијом	(1) Укупна потрошња енергије; (2) проценат електричне енергије из мреже; и (3) проценат електричне енергије из обновљивих извора
Управљање водом	- Укупна количина захваћене воде; (2) укупна количина потрошене воде; проценат захваћене и потрошене воде у регионима са високим или изузетно високим основним водним стресом - Број инцидената неусклађености у вези са дозволама, стандардима и прописима у области квалитета воде
Управљање отпадом и опасним материјама	- Укупна маса генерисаног неминералног отпада - Укупна маса генерисане јаловине - Укупна маса генерисаног отпадног камена - Укупна маса генерисаног опасног отпада - Укупна маса рециклираног опасног отпада - Број значајних инцидената повезаних са управљањем опасним материјама и отпадом - Опис политика и процедура за управљање отпадом и опасним материјама у активним и неактивним погонима
Утицаји на биодиверзитет	- Опис политика и пракси управљања заштитом животне средине на активним локацијама - Проценат рударских локација на којима се дренажа киселих стена: (1) предвиђа; (2) активно се планира њено ублажавање; и (3) третира се и спроводи се санација - Проценат (1) потврђених и (2) потенцијалних резерви које се налазе у подручју или у близини подручја са статусом заштићеног природног добра или станишта угрожених врста
Безбедност, људска права и права аутохтоних народа	- Проценат (1) потврђених и (2) потенцијалних резерви које се налазе у подручју или у близини подручја која су погођена сукобима - Проценат (1) потврђених и (2) потенцијалних резерви које се налазе у подручју или у близини подручја која насељавају аутохтони народи - Разматрање процеса ангажовања и пракси процене стања у области људских права, права аутохтоних народа и пословања у подручјима захваћеним сукобима

Односи са заједницом	• Разматрање процеса управљања ризицима и приликама повезаним са правима и интересима локалних заједница • (1) Број и (2) трајање не-техничких кашњења
Радне праксе	• Проценат активне радне снаге запослене на основу колективних уговора • (1) Број и (2) трајање штрајкова и прекида рада
Здравље и безбедност на раду	• (1) Стопа свих инцидената; (2) стопа смртних исхода; (3) стопа учесталости избегнутих инцидената (NMFR); и (4) просечан број часова обуке из области здравља, безбедности и реаговања у ванредним ситуацијама за (а) директно запослене и (b) ангазоване извођаче
Пословна етика и транспарентност	• Опис система управљања за спречавање корупције и подмићивања у целом ланцу вредности • Производња у земљама које се налазе међу 20 земаља са најнижом оценом на Индексу перцепције корупције Transparency International-a
Управљање складиштем јаловине	• Евиденција складишта јаловине: (1) назив објекта; (2) локација; (3) власнички статус; (4) оперативни статус; (5) метод изградње; • (6) максимални дозвољени капацитет складиштења; (7) тренутна количина складиштене јаловине; (8) класификација последица; (9) датум последњег независног техничког прегледа; (10) материјални налази; (11) мере ублажавања; (12) план приправности и реаговања у ванредним ситуацијама (EPRP) за конкретну локацију • Преглед система управљања јаловином и структуре за потребе праћења и одржавања стабилности складишта јаловине • Приступ развоју планова приправности и реаговања у ванредним ситуацијама (EPRP) за складишта јаловине
ПОКАЗАТЕЉИ АКТИВНОСТИ	
• Производња (1) метала и (2) готових производа од метала • Укупан број запослених, проценат извођача радова	

5. Телекомуникације

Сектор телекомуникација обухвата предузећа која обезбеђују директну комуникацију преко бежичних мобилних мрежа или фиксних жичних мрежа и управљају и одржавају повезане системе за комуникацију и пренос. Сегмент жичне телекомуникације такође обухвата услуге интернет телефоније (VoIP), телевизије и широкопојасног интернет приступа.

SASB ПОКАЗАТЕЉИ – ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ	
Еколошки отисак пословања	• (1) Укупна потрошња енергије; (2) проценат електричне енергије из мреже; и (3) проценат енергије из обновљивих извора (ТС-TL-130a.1)
Управљање системским ризицима од технолошких поремећаја у раду	• Просечно трајање прекида у систему; (2) просечна учесталост прекида у систему; и (3) просечно трајање прекида по кориснику (ТС-TL-550a.1) • Разматрање система за обезбеђивање непрекидног пружања услуга током поремећаја у раду система (ТС-TL-550a.2)
Управљање производима на крају животног циклуса	• (1) Материјали поновно искоришћени применом <i>take-back</i> програма, проценат поновног искоришћења материјала; (2) поновном употребом; (3) рециклажом; и (4) одлагањем на депоније (ТС-TL-440a.1)
Заштита приватности података	• Опис политика и пракси које се односе на циљано оглашавање и приватност корисника (ТС-TL-220a.1) • Број корисника чији се подаци користе у секундарне сврхе (ТС-TL-220a.2) • Укупан износ новчаних губитака као резултат судских поступака у вези са приватношћу корисничких података (ТС-TL-220a.3) • (1) Број захтева надлежних органа за спровођење закона за достављање информација о корисницима; (2) број корисника чији су подаци тражени; (3) проценат захтева који су резултирали достављањем података (ТС-TL-220a.4)
Безбедност података	• (1) Број повреда безбедности података; (2) проценат који се односи на повреду личних података; (3) број погођених корисника (ТС-TL-230a.1) • Опис приступа идентификовању и управљању ризицима у области безбедности података, укључујући примену стандарда сајбер-безбедности трећих страна (ТС-TL-230a.2)
Конкурентско понашање и отворени интернет	• Укупан износ новчаних губитака као резултат судских поступака у вези са прописима о спречавању нелојалне конкуренције (ТС-TL-520a.1) • Просечна стварна одржана брзина преузимања за власнички и комерцијално повезан садржај, као и за садржај који није повезан са провајдером (ТС-TL-520a.2) • Опис ризика и прилика повезаних са неутралношћу мреже, услугама <i>paid peering</i>-а, нулте тарифе (<i>zero-rating</i>) и повезаним праксама (ТС-TL-520a.3)

ПОКАЗАТЕЉИ АКТИВНОСТИ	
• Претплатници бежичног, бежичног и широкопојасног приступа • Мрежни саобраћај, проценат на мобилној мрежи и проценат на фиксној мрежи • Капацитет пропусног опсега мреже	

Прилог 3. Извештавање о одрживости за МСП

У даљем тексту дат је приказ КРИ у основном и свеобухватном модулу добровољних стандарда извештавања о одрживости за нелистирана МСП EFRAG-а.

КРИ и опис (укључујући показатеље и формуле)

Категорија	Основни модул	Свеобухватни модул
Опште информације		
Основа за припрему (B1)	• Приступ извештавању: изабрати Опцију А (Основни модул) или Опцију Б (Свеобухватни модул); обелоданити изостављене осетљиве податке. • Обухват извештаја: навести да ли је извештај само за предузеће или је консолидован (обухвата и зависна друштва); уколико је применљиво, навести зависна друштва. • Идентификација предузећа: навести правну форму, секторску класификацију, финансијске податке (у еврима), број запослених и кључне локације. • Сертификати о одрживости: обелоданити сертификате или ознаке, укључујући издаваоце и оцене.	
Стратегија: пословни модел и иницијативе у области одрживости (B2, C1 и C2)	• Праксе одрживости: обелодањивање информација о активностима усмереним на смањење потрошње ресурса, емисија и загађења; унапређење безбедности производа, услова рада и обука о одрживости. • Политике одрживости: објављене ESG политике или засебне политике у области животне средине, социјалних питања или управљања. • Будуће иницијативе у области одрживости: планиране мере и	• Опис пословног модела и стратегије предузећа, укључујући производе/услуге, тржишта на којима послује, главне пословне односе и све елементе стратегије који се односе на одрживост. • Детаљне информације о специфичним праксама, политикама или будућим иницијативама усмереним на транзицију ка одрживијој економији, укључујући виши

Категорија	Основни модул	Свеобухватни модул
	стратегије усмерене на унапређење утицаја на одрживост. • Циљеви одрживости: дефинисати кључне циљеве одрживости и начин праћења напретка.	ниво руководства који је договоран за њихову примену.
Показатељи у области животне средине		
Енергија и емисије гасова са ефектом стаклене баште (B3)	• Подаци о укупној потрошњи енергије (MWh), раздвојени на обновљиве и необновљиве изворе. • Емисије GHG (tCO₂eq) – Обим 1 (властити извори) и Обим 2 (куповина енергије). • Интензитет GHG емисија – емисије GHG по јединици производње (€/tCO₂eq).	• Обелодањивање циљева смањења GHG емисија у апсолутним вредностима за емисије из Обухвата 1 и Обухвата 2, а, ако је применљиво, и за Обухват 3. Подаци треба да обухвате циљне године, базне године, јединице мере и главне мере планиране ради постизања наведених циљева. • Идентификација и опис климатских опасности и транзиционих догађаја, процена изложености и осетљивости имовине и ланца вредности, временски оквири идентификованих ризика и све предузете мере адаптације.
Циљеви везани за смањење и климатска транзиција (C3) и климатски ризици (C4)		
Загађење ваздуха, воде и земљишта (B4)	• Обелоданити емисије загађујућих материја у ваздух, воду и земљиште, уз позивање на националне обавезе извештавања, ако је то применљиво.	
Биодиверзитет (B5)	• Број и површина (ха) локација у власништву, закупу или којима се управљања које се налазе на подручју осетљивог биодиверзитета или у његовој близини. • Опциони показатељи коришћења земљишта: укупна употреба земљишта, укупна	

Категорија	Основни модул	Свеобухватни модул
	покривеност, укупна површина на локацији и ван ње усмерена на очување природе.	
Вода (B6)	- Укупна количина захваћене воде (m³), укључујући и локације у подручјима са високим степеном водног стреса. - Потрошња воде (m³), израчуната као разлика између захваћене и испуштене количине воде у производним процесима.	
Коришћење ресурса, циркуларна економија и управљање отпадом (B7)	- Обелодањивање примене принципа циркуларне економије. - Укупна годишња количина генерисаног отпада по врстама (опасни и неопасни отпад). - Укупна количина отпада преусмерена на рециклажу или поновно коришћење.	
Показатељи везани за социјална питања		
Радна снага – Опште карактеристике (B8 и C5)	- Укупан број запослених (према бројном стању или еквиваленту пуног радног времена). - Структура уговора о запослењу (проценат стално запослених у односу на привремено запослене) - Родна структура (проценат мушкараца и жена) - Држава запослења (ако је реч о мултинационалном предузећу) - Стопа флукуације запослених (ако предузеће има 50 или више запослених). - За предузећа са 50 или више запослених, обелоданити однос жена и мушкараца на руководећим позицијама, као и број samozапослених лица која раде искључиво за предузеће, те број привремено ангажованих радника.	
Ранд снага – Здравље и безбедност (B9)	- Повреде повезане са радом (број и стопа на 1.000 запослених). - Смртни случајеви повезани са радом (Укупан број смртних случајева услед повреда на радном месту или болести).	

Категорија	Основни модул	Свеобухватни модул
Радна снага – Зараде, колективно преговарање и обука (B10)	- Усклађеност са минималном зарадом (да/не). - Родна разлика у плати (% разлике у плати између мушкараца и жена, уколико предузеће има ≥ 150 запослених, овај праг ће 2031. године би спуштен на 100). - Обухват колективним уговором (% запослених обухваћен колективним уговорима). - Просечан (родно рашчлањен) број сати обуке на годишњем нивоу по запосленом.	
Људска права (C6, C7 и C8)		- Подаци о постојању кодекса понашања или политика у области људских права који обухватају аспекте као што су дечји рад, присилан рад, трговина људима, дискриминација, превенција незгода и друга релевантна питања, као и детаљне податке о механизмима за поступање по жалбама запослених. - Обелодањивање потврђених инцидената који се односе на дечји рад, присилан рад, трговину људима, дискриминацију или друга питања у области људских права радне снаге или у ланцу вредности, као и мерама предузетим за решавање тих инцидената.
Показатељи који се односе на управљање		
Корупција и подмићивање (B11)	- Број пресуда повезаних са законима о спречавању корупције и подмићивања. - Укупне изречене казне (изражене у еврима или локалној валути).	Обелодањивање прихода остварених у секторима као што су контроверзно оружје, узгој и производња дувана, фосилна горива (угаљ, нафта и гас) и производња

Категорија	Основни модул	Свеобухватни модул
Приходи из одређених сектора и искључење (C1)		хемијских средстава (посебно пестицида и агрохемикалија). Информације о искључењу из било којих референтних ЕУ стандарда усклађених са Париским споразумом.
Родна разноликост у органима управљања (C9)		• Обелодањивање процента родне разноликости у органу управљања, ако такав орган постоји.

Прилог 4. Упоредни преглед стандарда извештавања о одрживости

Поређење главних оквира и стандарда за обелодањивање информација о одрживости							
	GRI	ESRS		ISSB	Консолидовано у ISSB		
		Пре Омнибуса	После Омнибуса		Оквир за интегрисано извештавање	SASB стандарди	TCFD
Врста смерница	Стандарди	Стандарди	Стандарди	Стандарди	Оквир	Стандарди	Смернице
Примена	Добровољна	Обавезна примена за велика предузећа са преко 250 запослених, пословним приходом од 50 милиона евра или 25 милиона евра вредности укупне aktive и листирана МСП	Обавезна примена за највећа предузећа са преко 1.000 запослених, са пословним приходом од 50 милиона евра или 25 милиона евра вредности укупне aktive и листирана МСП Предузећа која више не подлежу CRDS-у могу одабрати добровољно извештавање засновано на поједностављеним стандардима (слично стандардима VSME)	Подлеже усвајању на националном нивоу	Добровољна	Добровољна	Добровољна
Обухват	Глобални	Европска унија Велика предузећа од јавног значаја у ЕУ: фискална 2024. година Друга велика предузећа у ЕУ –	Европска унија Велика предузећа од јавног значаја у ЕУ: фискална 2024. година Друга велика предузећа у ЕУ – фискална 2027.	Глобални	Глобални	Првобитно фокусиран на САД, примењиво глобално као део ISSB стандарда	Глобални

		фискална 2025. година Листирана МСП у ЕУ - фискална 2026. година Земље које нису чланице ЕУ – од фискалне 2028. године, предузећа са нето пословним приходом од 150 милиона евра, подружнице у ЕУ са пословним приходом већим од 40 милиона евра или предузећа листирана на тржишту ЕУ	година, Листирана МСП у ЕУ - фискална 2028. година Земље које нису чланице ЕУ – од фискалне 2028. године, предузећа са нето пословним приходом од 450 милиона евра, подружнице у ЕУ са пословним приходом већим од 50 милиона евра или предузећа листирана на тржишту ЕУ				
Теме	Активности и утицаји повезани са економијом, животном средином и социјалним питањима	Животна средина, социјална питања и управљање	Животна средина, социјална питања и управљање (са мањим бројем, углавном квантитативних показатеља)	Општа питања одрживост; клима; биће додате и друге теме (у наредне две године биће додат биодиверзитет и хумани капитал)			
Секторске теме	Да	Да (увођење се очекује)	Не (елиминисане су)	Да	Не	Да (77 сектора)	Да
Коме је намењено	Свим заинтересованим странама	Свим заинтересованим странама	Свим заинтересованим странама	Инвеститорима	Пружаоцима финансијског капитала	Инвеститори	Инвеститорима
Елементи		TCFD, GRI, CDP	TCFD, GRI, CDP	TCFD, SASB, CDSB			
Врста материјалности	Материјалност утицаја	Двострука материјалност (финансијска материјалност и материјалност утицаја)	Задржано	Једнострука материјалност (финансијска)	Једнострука материјалност (финансијска)	Једнострука материјалност (финансијска)	Једнострука материјалност (финансијска)

Дефиниција материјално сти	Аспекти који указују на значајне утицаје који се односе на економске активности, животну средину и социјална питања; или које значајно утичу на процену или одлуке заинтересованих страна	Утицај на људе или животну средину и финансијски утицај на предузеће на кратки, средњи и дуги рок.	Задржано	Информација је материјална уколико се може разумно очекивати да изостављање, погрешно навођење или прикривање тих информација могу утицати на одлуке примарних корисника финансијских извештаја опште намене	Питање које би суштински могло утицати на способност организације да ствара вредност у кратком, средњем или дугом року	Питање је материјално ако постоји велика вероватноћа да би инвеститор разумно могао сматрати да је њено изостављање или нетачно приказивање значајно променило укупни скуп информација	Јавна друштва имају законску обавезу да обелодане информације у финансијским извештајима – укључујући материјалне информације о климатским променама.
Уверавање	Уверавање се не тражи	Тражи се уверавање у ограниченом степену, уз план преласка на уверавања у разумној мери	Тражи се уверавање у ограниченом степену, уверавање у разумној мери је укинута	Уверавање се не тражи, али је конципиран тако да припреми компаније за уверавање	Уверавање се не тражи	Уверавање се не тражи	Уверавање се не тражи

IFC Више од биланса стања

Прилог 5. Напредни алати за дигитално извештавање о одрживости

Како се Србија приближава усклађивању са Директивом ЕУ о извештавању о корпоративној одрживости (CSRD), од суштинског је значаја да се модернизују праксе извештавања о одрживости путем интеграције дигиталних алата, структурираних система података и међународно признатих таксономија. Квалитетно извештавање о одрживости зависи од приступа поузданим подацима о животној средини и клими, које подржава снажна дигитална инфраструктура. Државе имају кључну улогу у омогућавању ове трансформације улагањем у јавне системе података, дигиталне платформе за извештавање и развој капацитета. Рачуновође и регулатори такође имају пресудну улогу у обезбеђивању тачности, доследности и поузданости података о одрживости.

Овај прилог представља преглед кључних алата и оквира које би предузећа, регулатори и ревизори требало да усвоје ради усклађивања са стандардима ЕУ и подстицања транспарентног, упоредивог и проверљивог извештавања о одрживости.

1. Стандардизовани оквири за извештавање

Усклађивање са захтевима ЕУ у области извештавања о одрживости:

- **Европски стандарди извештавања о одрживости (ESRS).** Развијени од стране EFRAG-а у оквиру CSRD-а, ESRS стандарди представљају обавезни оквир за извештавање о одрживости у ЕУ. Види: EFRAG ESRS Ресурси
- **Смернице за имплементацију EFRAG-а** пружају детаљна упутства за примену ESRS стандарда, укључујући:
 - EFRAG IG 1: Материјалност
 - EFRAG IG 2: Ланац вредности
 - EFRAG IG 3: Детаљно упутство за имплементацију ESRS захтева**Види:** EFRAG Портал за смернице

2. Дигитални алати за извештавање

Обезбеђивање структурираног, упоредивог и машински читљивог извештавања о одрживости:

- **XBRL (eXtensible Business Reporting Language)**
Обавезан алат у оквиру CSRD-а за дигитално извештавање о одрживости. XBRL омогућава означавање података о одрживости ради аутоматизоване обраде и упоредивости. Предузећа би требало да усвоје софтверске алате који подржавају XBRL за припрему својих извештаја о одрживости.
Извор: EFRAG XBRL Водич за таксономију
- **ESEF таксономија (Европски јединствени електронски формат)**
Обавезна за листирана предузећа из ЕУ, ESEF таксономија подржава структурирано финансијско извештавање и извештавање о одрживости помоћу iXBRL формата. Она

се проширује тако да укључује и ESRS дигиталну таксономију за извештавање о одрживости. Србија би требало да усклади националне регулаторне системе подношења извештаја са ESEF форматом како би се обезбедила интероперабилност.

3. Алати за дигитално праћење, извештавање и верификацију (dMRV)

Аутоматизација и већа поузданост података о животној средини и клими:

- **dMRV системи треба да се унапређују у секторима са значајним емисијама или утицајем на животну средину, укључујући:**
 - праћење GHG емисија (обухвати 1, 2 и 3)
 - праћење потрошње енергије и енергетске ефикасности
 - потрошњу воде и управљање отпадом
- dMRV алати повећавају транспарентност, омогућавају једноставнију верификацију и смањују административно оптерећење кроз поједностављено прикупљање и проверу података.
- Србија би требало да подстиче интеграцију dMRV алата са националним GHG регистрима и усклађивање са дигиталним еколошким платформама на нивоу ЕУ.

Прилог 6. Дијагностички извештај о праксама нефинансијског извештавања у области ESG-а – статистички подаци

Узорак анализираних предузећа – према правној форми

Правна форма	Број предузећа
Акционарско друштво	24
Друштво с ограниченом одговорношћу	65
Командитно друштво	1
Јавно предузеће	10
Укупно	100

Узорак анализираних предузећа - према секторима

Сектор	Број предузећа
Сектор А – Пољопривреда, шумарство и рибарство	2
Сектор Ц – Прерађивачка индустрија	49
Сектор Д- Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	5
Сектор Е – Снабдевање водом; управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности	5
Сектор Ф - Грађевинарство	5
Сектор Г – Трговина на велико и трговина на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	14
Сектор Ј – Информисање и комуникације (ИКТ)	4
Сектор К – Финансијске делатности и делатности осигурања	14
Сектор Б - Рударство	4
Сектор М – Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	1
Укупно	100

Прилог 7. Дефиниције

Уверавање: Процес независне верификације обелодањивања података о одрживости ради веће веродостојности и поузданости извештаја.

Избегнуте емисије: Емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG) које су спречене захваљујући улагањима у одржива решења.

Утицај на биодиверзитет: Утицај пословних активности на екосистеме, врсте и природна станишта.

Пословна етика: Начела која усмеравају одговорно пословно понашање, укључујући борбу против корупције, транспарентност и поштену конкуренцију.

Угљенични отисак: Укупна количина гасова са ефектом стаклене баште која се директно или индиректно емитује као последица активности, производа или пословања организације.

Циркуларна економија: Економски модел усмерен на што веће смањење отпада и максималну ефикасност у коришћењу ресурса путем поновне употребе, рециклаже и пренамене материјала.

Прилагођавање климатским променама: Мере предузете ради смањења рањивости и повећања отпорности на утицаје климатских промена.

Ублажавање климатских промена: Напори усмерени на смањење или спречавање емисија гасова са ефектом стаклене баште ради успоравања глобалног загревања.

Усаглашеност: Поштовање интерних и екстерних захтева: политика, планова, процедура, закона, прописа, уговора, као и других захтева који регулишу пословање предузећа.

Корпоративно управљање: Скуп структура и процеса намењених усмеравању и контроли предузећа, којима се уређују односи између руководиоца и менаџера, управног одбора, акционара и других заинтересованих страна.

Декарбонизација: Процес смањења емисија угљен-диоксида (CO₂) у свим деловима пословања, ланцу снабдевања и улагањима.

Двострука материјалност: Начело извештавања које истовремено узима у обзир финансијску материјалност (утицај ризика одрживости на финансијске резултате) и материјалност утицаја (утицај предузећа на социјална питања и животну средину).

Емисије *Scope* 1, 2, 3:

- *Scope* 1: Директне емисије из пословања самог предузећа.
- *Scope* 2: Индиректне емисије из купљене електричне енергије, топлотне енергије или енергије за хлађење.
- *Scope* 3: Индиректне емисије из ланца вредности, укључујући добављаче, транспорт и употребу производа.

Животна средина, социјална питања и управљање (ESG): Оквир за процену одрживости и етичког утицаја предузећа.

Таксономија ЕУ: Класификациони систем којим се дефинишу еколошки одрживе економске активности у оквиру Европске уније.

Екстерна ревизија: Поступак верификације и оцене финансијских извештаја и консолидованих извештаја субјеката који су предмет ревизије, као и података и метода који се примењују при припреми финансијских извештаја, ради изражавања стручног и

независног мишљења о истинитости и објективности приказа финансијског положаја, резултата пословања и токова новчаних средстава предузећа, као и усклађености са оквиrom финансијског извештавања који предузеће примењује.

Финансијска материјалност: Важност ризика и прилика повезаних са одрживошћу у погледу њиховог утицаја на финансијске резултате предузећа.

Зелене обвезнице: Финансијски инструменти са фиксним приходом намењени прикупљању капитала за пројекте у области климе и заштите животне средине.

GRI (Глобална иницијатива за извештавање):

Процена стања у области људских права: Процес идентификовања, спречавања и ублажавања негативних утицаја на људска права у пословању и ланцу снабдевања.

Импакт инвестирање (улагање са позитивним друштвеним утицајем): Улагања која имају за циљ остваривање финансијског приноса и позитивног утицаја на социјална питања и животну средину.

Независни директор: Независни директор је неизвршни директор од кога се може очекивати да доноси објективне и непристрасне одлуке с обзиром да нема пословне, породичне или друге везе са предузећем, извршним директорима, контролним члановима (акционарима), као ни са повезаним предузећима, њиховим руководиоцима или контролним члановима (акционарима).

Интегрисано извештавање (IR): Оквир за корпоративно извештавање који комбинује финансијске информације и информације о одрживости у јединственом извештају.

Интерна ревизија: Интерна ревизија је независна и објективна услуга уверавања и саветовања осмишљена с циљем додавања вредности и унапређења пословања организације. Она помаже организацији у остваривању циљеве применом систематичног и дисциплинованог приступа за вредновање и побољшање ефикасности управљања организацијом, управљања ризицима и контролних процеса. (Универзално прихваћена дефиниција Института за интерне ревизоре).

Интерна контрола: Свака активност коју предузима надлежно тело и/или функција у оквиру предузећа ради управљања ризиком и повећања извесности у остваривању планова и циљева. Свака интерна контрола се састоји од пет компонената: контролно окружење, као основ којим се утврђује квалитет и успешност свих осталих активности у домену интерне контроле; процена ризика; контролне активности (саме контролне процедуре); информације и комуникације (начин преноса информација о контролама и пружања повратних информација о њиховом функционисању); и праћење (надзор над функционисањем успостављених контрола или система интерне контроле).

Праведна транзиција: Начело које обезбеђује да прелазак на нискоугљеничну економију буде правичан, инклузиван и да заштитити раднике, заједнице и осетљиве групе.

Кључни показатељи учинка (KPI): Квантитативни показатељи који се користе за мерење постигнућа у области одрживости у односу на постављене циљеве.

Анализа животног циклуса (LCA): Анализа утицаја производа или услуга на животну средину током целокупног животног циклуса.

Процена материјалности: Процес идентификовања најзначајнијих питања одрживости која утичу на предузеће и његове заинтересоване стране.

Природни капитал: Укупна количина природних ресурса у свету, укључујући ваздух, воду, земљиште и биодиверзитет који обезбеђују услуге екосистема.

Нето нулта емисија: Постизање равнотеже између емитованих гасова са ефектом стаклене баште и њиховог уклањања из атмосфере.

Здравље и безбедност на раду: Политике и праксе усмерене на заштиту добробита радника и спречавање ризика на радном месту.

Париски споразум: Правно обавезујући међународни уговор усвојен 2015. године ради ограничавања раста глобалне температуре значајно испод 2°C, уз настојање да се ограничи на 1,5°C.

Физички климатски ризици: Потенцијалне штете проузроковане климатским догађајима као што су урагани, суше и пораст нивоа мора.

Обновљива енергија: Енергија која потиче из природних извора који се стално обнављају, као што су ветар, сунце и хидроенергија.

Отпорност: Способност организације да предвиди, припреми се и прилагоди еколошким, друштвеним и економским променама.

SASB (Међународни одбор за стандарде одрживости): Оквир који пружа секторске стандарде за обелодањивање података о одрживости.

SBTI (Иницијатива за циљеве засноване на науци):

Утицај на социјална питања: Утицај деловања организације на запослене, заједнице и друштво у целини.

Укључивање заинтересованих страна: Процес консултовања и сарадње са инвеститорима, запосленима, заједницама, регулаторима и другим релевантним актерима у вези са питањима одрживости.

Заинтересоване стране: Физичка и правна лица, групе или организације које имају или могу имати утицај на активности предузећа или на које активности предузећа могу утицати. Категорије заинтересованих страна обухватају, између осталих, банке и друге финансијске институције, добављаче и пословне партнере, потрошаче (клијенте), повериоце и запослене.

Радна група за финансијска обелодањивања о климатским питањима (TCFD): Оквир који помаже предузећима да обелодане климатске ризике и прилике.

Циљеви одрживог развоја УН (SDG): Скуп од 17 глобалних циљева које су успоставиле Уједињене нације ради промовисања одрживог економског, друштвеног и еколошког развоја.

Емисије у ланцу вредности: Емисије гасова са ефектом стаклене баште које потичу из целокупног ланца снабдевања предузећа, укључујући производњу, дистрибуцију и одлагање производа након употребе.

Управљање водом: Одговорне стратегије коришћења воде ради смањења потрошње и заштите екосистема.

Разноликост и инклузија радне снаге: Политике и иницијативе које промовишу равноправну заступљеност различитих група унутар предузећа.